

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนากระบวนการการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. แรงจูงใจของผู้เรียน
3. ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผลต่อการพัฒนาผู้เรียน
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ปัญหาของการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และลักษณะของผู้เรียนภาษาที่ดี
6. การประเมินความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญของเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ศึกษา พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีอิทธิพลมาจากปรัชญาของทฤษฎี Constructivism (Bruner, 1960) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นและประสบการณ์ที่พบใหม่กับสิ่งที่มีอยู่เดิมและประสบการณ์เดิม การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีหลักที่สำคัญ 5 ประการด้วยกันคือ ประการที่หนึ่ง ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) โดยอาศัยกระบวนการแสวงหาข้อมูล ศึกษาทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้างความหมายแก่ตนเอง สังเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อความรู้ ประการที่สอง ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด (Participation) ประการที่สาม ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และได้เรียนรู้จากกันและกัน (Interaction) ประการที่สี่ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการการเรียนรู้อยู่

ควบคู่ไปกับผลงานที่ได้ (Process / Product) และประการที่ทำให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (Application)

จากความเชื่อที่ว่า ความรู้เกิดจากการสร้างขึ้นในตัวผู้เรียน การศึกษาจะประกอบไปด้วยการจัดโอกาสให้กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเกิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนสร้างปัญญา (Intelligence) หรือความเฉลียวฉลาด (Wisdom) และฝึกให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นสิ่งที่เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Knowles อ้างใน Boud, 1981; Chaffee, 1995)

ในส่วนที่เกี่ยวกับแนวคิดหลักเรื่องการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ ที่สำคัญ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ต้องการดังต่อไปนี้

1.1 แนวคิดเรื่องรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Non-directive Teaching Model) (Rogers, 1951, 1983 อ้างใน Joyce, et al, 1992) รอเจอร์สมองดูการศึกษาจากมุมมองของนักจิตวิทยาและนักจิตบำบัด โดยมีความเชื่อว่า การบำบัด (Therapy) ที่ทำในบริบทของการศึกษาจะเป็นสิ่งที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านการเรียนรู้ ในความคิดของรอเจอร์สสัมพันธภาพที่ดีของคน 2 คน หรือในกลุ่มจะช่วยให้คนเกิดการพัฒนา ดังนั้นการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นหลัก ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลอำนวยความสะดวก (Facilitator) ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน และพยายามช่วยเหลือให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ในกระบวนการดังกล่าวผู้เรียนจะรู้จักตนเองมากขึ้น สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีกำลังใจและพยายามแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองที่จะศึกษา รวมทั้งเรียนรู้ที่จะสร้างและดำรงสัมพันธภาพกับผู้อื่น รูปแบบการสอนนี้มีจุดประสงค์หลัก 3 ประการคือ

1) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางด้านอารมณ์และจิตใจ โดยอาศัย การพัฒนาการมองตนเองอย่างเป็นจริงและเป็นธรรมชาติ การสร้างความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ และการรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

2) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดว่าจะเรียนอะไรและเรียนอย่างไร ทั้งนี้เพราะผู้เรียนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญผู้หนึ่งในการเรียนการสอน ดังนั้นสิ่งที่ผู้เรียนเรียนต้องสะท้อนให้เห็นความต้องการและความใฝ่ฝันของพวกเขา

3) เพื่อพัฒนารูปแบบการคิดและการสื่อสารที่มีคุณภาพ เช่น ความคิดสร้างสรรค์และความเข้าใจตนเองและผู้อื่น รวมทั้งความสามารถในการสื่อสารความคิดเป็นต้น

รูปแบบการสอนนี้มีความเชื่อพื้นฐานที่ว่าผู้เรียนมีความเต็มใจที่จะรับผิดชอบการเรียนของตนเอง และความสำเร็จของการเรียนจะขึ้นอยู่กับการที่ผู้เรียนและผู้สอนเต็มใจที่จะร่วมปรึกษาหารือกัน สื่อสารกันอย่างจริงใจและเปิดเผย และผลในเชิงบวกของการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบนี้คือ

- 1) การยอมรับซึ่งกันและกัน
- 2) ความเข้าใจซึ่งกันและกัน
- 3) ความรู้สึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา
- 4) ความมั่นใจในตนเอง
- 5) ความภาคภูมิใจในตนเอง
- 6) ความเป็นอิสระจากการพึ่งพา และเมื่อถึงจุดนี้ผู้เรียนก็พร้อมที่พัฒนาการเรียนรู้อของตนเองได้

ในส่วนที่เกี่ยวกับสาระสำคัญของรูปแบบการสอนดังกล่าว คาล รอเจอร์ส (Carl Rogers) ได้อธิบายถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนโดยใช้คำว่า ความเป็นเพื่อน (Partnership) ในความสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้สอนจะพยายามมองดูโลกและเข้าใจโลกแบบที่ผู้เรียนดูและเข้าใจ เพราะการกระทำดังกล่าวจะทำให้เกิดการสื่อสารแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathetic communication) กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อให้เกิดผลดังกล่าว

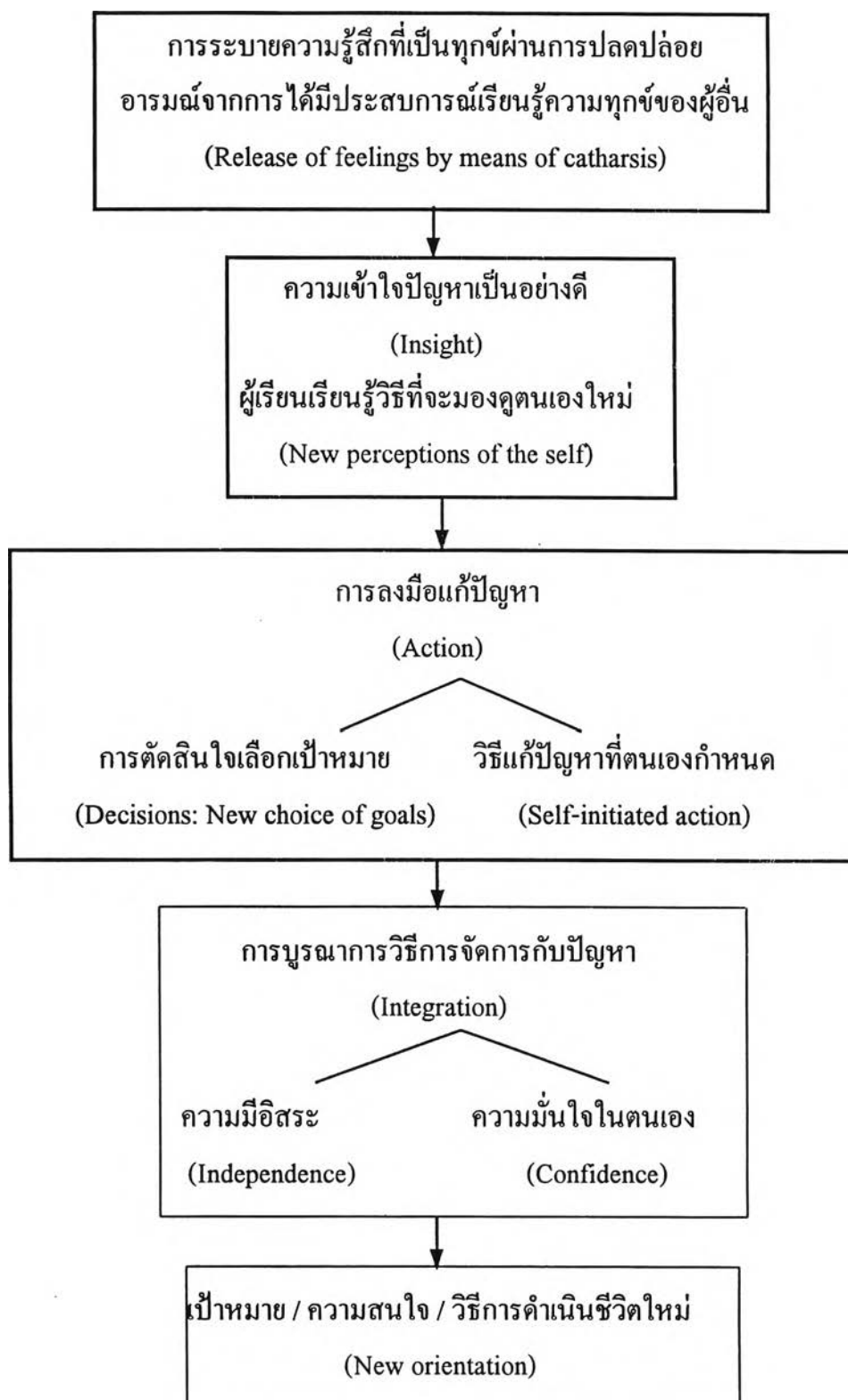
เรียกว่า กลยุทธ์การสัมภาษณ์ที่ให้ความสำคัญกับผู้ถูกสัมภาษณ์ (Non-directive interview strategy) ในรูปแบบการสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้สอนจะเป็นผู้สะท้อนกลับความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน โดยที่ผู้สอนจะมีปฏิริยาโต้ตอบเชิงรับรู้อย่างสนใจและจริงใจเป็นหลัก หลีกเลี่ยงการสรุป ตีความ ตัดสินใจ สั่งสอนให้บทเรียนหรือเสนอความคิดเห็นส่วนตัว การสัมภาษณ์แบบนี้จะทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความเข้าใจกัน และรู้จักกันลึกซึ้งมากขึ้นในบรรยากาศของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ว่า ความรู้สึกของเขาไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีจะเป็นที่ยอมรับ และเขามีสิทธิที่จะแสดงความรู้สึกดังกล่าวได้ในรูปแบบที่เหมาะสม (เช่น ไม่แสดงด้วยวิธีจ้วงจาบ หยาบคาย หรือใช้อารมณ์) ความเข้าใจดังกล่าวของผู้เรียนจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาด้านอารมณ์ อันจะนำไปสู่การแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาต่อไป ยกตัวอย่างเช่น ถ้าผู้เรียนมีปัญหาเรื่องผลการเรียนไม่ดี ผู้สอนที่ใช้รูปแบบการสอนดังกล่าวมาแล้วนี้จะไม่พยายามแก้ปัญหาโดยการอธิบายเรื่องลักษณะนิสัยการเรียนที่ดี แต่จะสนใจให้ผู้เรียนเล่าถึงความรู้สึกต่าง ๆ ของเขาที่ทำให้เขาขาดสมาธิในการเรียน ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกที่เกี่ยวกับตัวเองหรือความรู้สึกที่เกี่ยวกับผู้อื่นก็ได้ เมื่อผู้เรียนได้เล่าถึงความรู้สึกเหล่านั้น และผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในเรื่องต้นเหตุของปัญหา ผู้เรียนจะรู้สึกสับสนน้อยลง เกิดกำลังใจ และมีความชัดเจนในแนวทางการแก้ปัญหา

การสัมภาษณ์ในรูปแบบดังกล่าว ประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ผู้สอนจะโน้มน้าวให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกอย่างเสรี ขั้นตอนที่ 2 ผู้สอนจะโน้มน้าวให้ผู้เรียนพูดถึงปัญหาในขณะที่ผู้สอนจะรับฟังอย่างตั้งใจ และคอยให้กำลังใจผู้เรียน ขั้นตอนที่ 3 ผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนพูดถึงสาเหตุของปัญหา ในขณะที่รับฟังผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของตนเองได้ดีขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถสรุปได้ว่าอะไรคือสาเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้น ๆ ขั้นตอนที่ 4 เมื่อผู้เรียนเชื่อว่าตนเองได้พบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาแล้ว ผู้เรียนจะวางแผนในการตัดสินใจแก้ปัญหา รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหา โดยที่ผู้สอนจะช่วยให้ความกระตือรือร้นเกี่ยวกับทางเลือก ขั้นตอนที่ 5 ผู้เรียนจะบูรณาการ ความเข้าใจปัญหา และวิธีแก้ปัญหาที่ตนเองเลือกโดยมีผู้สอนคอยสนับสนุน

และขั้นตอนที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายผู้เรียนจะเริ่มแก้ปัญหา โดยใช้วิธีที่ตนเองเห็นว่าเหมาะสม โดยมีผู้สอนคอยให้คำปรึกษา ขั้นตอนที่ 1-6 จะหมุนเวียนต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ จนกว่าการแก้ปัญหานั้น ๆ จะสำเร็จ

โดยอาศัยขั้นตอนดังกล่าว รอเจอร์ส (Rogers) เชื่อว่าผู้เรียนจะเกิดการพัฒนาศักยภาพตามขั้นตอน ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนของการพัฒนาส่วนบุคคลของผู้เรียน

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับบริบททางสังคม (The Theory of Social Context) (Rogers, 1969 อ้างใน Joyce, et al; Tiberius & Billson, 1991)

ทฤษฎีนี้กล่าวว่าบริบททางสังคมของการเรียนการสอน (Social context of teaching and learning) จะก่อให้เกิดการพัฒนาในตัวผู้เรียน บริบททางสังคม หมายถึงสภาพเงื่อนไขที่กำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกัน ได้แก่ บทบาท ความรับผิดชอบ และความคาดหวังของทั้งผู้เรียนและผู้สอน ลักษณะสำคัญของบริบททางสังคมของการเรียนการสอนมีอยู่ 5 ประการคือ

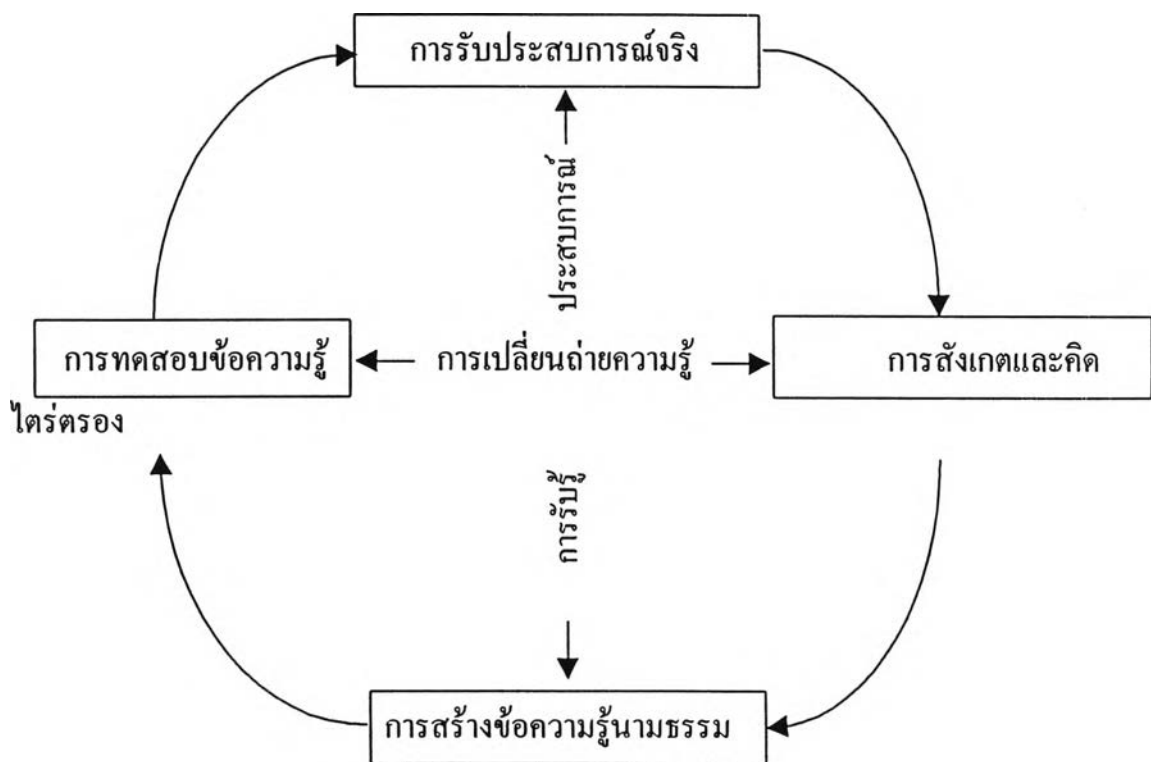
- 1) ความเคารพซึ่งกันและกัน (Mutual respect)
- 2) ความรับผิดชอบร่วมกัน และความมุ่งมั่นที่มีต่อเป้าหมายร่วมกัน (Shared responsibility for learning and mutual commitment to goals)
- 3) การสื่อสารและระบบข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ (Effective communication and feedback)
- 4) ความร่วมมือและความเต็มใจที่จะจัดการกับปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีที่เหมาะสม (Cooperation and willingness to negotiate conflicts)
- 5) ความรู้สึกปลอดภัย ไร้กังวล (มีความสุข ไม่กลัว) ในห้องเรียน (Sense of security in the classroom)

การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจะมีผลดีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียน ทั้งทางด้านการเรียน การพัฒนาด้านสติปัญญา การพัฒนาบุคลิกภาพ และแรงบันดาลใจอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้อันเป็นบทบาทที่สำคัญของทั้งผู้เรียนและผู้สอน จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อคุณภาพของการเรียนรู้

1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ (The Theory of Experiential Learning) (Kolb, 1984 อ้างใน Kohonen, 1992)

ทฤษฎีที่สำคัญอีกทฤษฎีหนึ่งซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ (The Theory of Experiential Learning) (Kolb, 1984 ใน Kohonen, 1992) ความคิดหลักของทฤษฎีนี้คือ ประสบการณ์คือสิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถ

สร้างความหมายจากสิ่งที่เป็นนามธรรมสิ่งใหม่ที่เขาได้พบ โดยอาศัยการคิดไตร่ตรอง ทบทวนหาเหตุผลเชื่อมโยงกับระบบข้อมูลเดิมที่มีอยู่ กระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การสร้างข้อความรู้ใหม่ที่พร้อมจะนำไปทดสอบใช้ในสถานการณ์จริงอื่น ๆ เพื่อสรุปเป็นข้อความรู้ใหม่เพิ่มเติมในระบบข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่เดิม คอ์ป (Kolb) ได้สรุปความคิดหลักของทฤษฎีดังกล่าวในแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ (Kolb, 1984)

จากแผนภูมิดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คอ์ป (Kolb) เชื่อว่าการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ ประกอบไปด้วยลักษณะของการเรียนรู้ 4 แบบคือ

1) การรับประสบการณ์จริง (Concrete experience) ในขั้นตอนนี้จะเน้นเรื่องประสบการณ์ส่วนบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกลึกซึ้งกว่าความคิดและเหตุผล

2) การสร้างข้อความรู้ในรูปนามธรรม (Abstract conceptualization) ในขั้นตอนนี้จะเน้นเรื่องการใช้ความคิด และเหตุผลอย่างมีระบบเพื่อแก้ปัญหา สร้างการเชื่อมโยงลักษณะสำคัญในประสบการณ์ต่างๆ เพื่อสรุปเป็นข้อความรู้

3) การสังเกตและคิดไตร่ตรอง (Reflective observation) ขั้นตอนที่ 3 จะเน้นเรื่องการเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่พบโดยอาศัยความคิด และการตัดสินใจของตนเองหลังจากการศึกษาประสบการณ์อย่างรอบคอบ

4) การทดสอบข้อความรู้ (Active experimentation) ขั้นตอนนี้จะเน้นการนำข้อความรู้ใหม่ในรูปสมมุติฐานไปทดลองใช้ เพื่อบรรลุจุดประสงค์ที่ตนเองต้องการ ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ได้ประสบการณ์ใหม่ที่อาจนำมาใช้ปรับสมมุติฐานที่มีอยู่เดิม อันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น

การเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว จะเป็นผลมาจากวัฏจักรของขั้นตอนที่เกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ 4 แบบดังกล่าว จุดสำคัญของทฤษฎีนี้คือการได้รับประสบการณ์เพียงอย่างเดียวไม่อาจนำไปสู่การเรียนรู้ได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การสังเกตประสบการณ์นั้นอย่างไตร่ตรองและใช้เหตุผล เพื่อสร้างความหมายจากประสบการณ์ อีกทั้งเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่กับข้อความรู้เดิมที่มีอยู่ และการได้มีโอกาสนำสิ่งที่ค้นพบใหม่ไปทดลองใช้ เพื่อศึกษาและขยายผลที่ได้ต่อไป และวัฏจักรนี้จะดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน แนวคิดของทฤษฎีนี้จะสามารถนำมาอธิบายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของผู้เรียนได้ทั้งในระดับทั่วไป และการเรียนรู้ในวิชาเฉพาะ ซึ่งในกรณีนี้หมายถึงรายวิชาภาษาอังกฤษด้วย

1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) (Knowles, 1970, 1990; Dewey, 1963) โนลส์ (Knowles) ได้สร้างทฤษฎีนี้ขึ้นโดยอาศัยแนวคิดตามหลักจิตวิทยาของกลุ่มมนุษยนิยมและแนวคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์อันส่งผลต่อการเรียนรู้ เช่น คาล รอเจอร์ส (Carl Rogers, 1957); อ้างใน Joyce et al, 1992 Maslow (1962) และ Bandura (1969) อ้างใน Crain (ed), 1992 ในความคิดของ โนลส์ (Knowles) Andragogy หมายถึงศาสตร์และศิลป์ที่ช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ การช่วยให้ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง คือ การช่วยให้ผู้ใหญ่เปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองด้วยตนเองไปสู่พฤติกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

อันหมายรวมถึงการแก้ปัญหาของตนเองโดยใช้วิธีการที่ตนเองเลือก แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้คือ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเอง มีส่วนเลือกสิ่งที่จะเรียน วิธีที่จะเรียน และรูปแบบการประเมินที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมกับตน ผู้เรียนในวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบให้ใครมาตัดสินใจ และบังคับให้ตนทำในสิ่งที่ตนไม่อยากทำจุดเน้นของทฤษฎีนี้คือ

1) ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีแนวคิด และวุฒิภาวะแตกต่างจากผู้เรียนที่เป็นเด็ก กล่าวคือ ต้องการอิสระ มีความรับผิดชอบสูง และอยากได้มาซึ่งความสามารถที่จะควบคุมตัวเองและทุกอย่างเท่าที่ตนเองทำได้ ปัญหาของผู้เรียนวัยนี้คือ ความเคยชินกับการพึ่งพาผู้สอนที่มีอยู่สูงจากการเรียนในวัยเด็กกับวุฒิภาวะที่เปลี่ยนไป จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในตัวผู้เรียนอย่างมาก ซึ่งตรงจุดนี้ผู้สอนจะมีบทบาทอย่างมากในการช่วยเหลือโดยใช้การบำบัด (Therapy) ความขัดข้องใจในตัวผู้เรียนก่อน เมื่อปัญหาทางอารมณ์ได้รับการจัดการแล้วผู้เรียนจึงควรจะได้รับช่วยเหลือให้พัฒนาตนเองในลำดับต่อไป

2) ผู้เรียนในวัยนี้มีประสบการณ์ที่มีประโยชน์ติดตัวมาด้วย และเมื่อเป็นเช่นนี้การเรียนรู้ในลักษณะนี้ต้องเห็นความสำคัญของประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนต้องมีโอกาสทำกิจกรรมที่ได้ใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ส่วนตัวของเขาในรูปแบบแผนการเรียนเฉพาะบุคคล (Individualized learning plan) และในขณะเดียวกัน ประสบการณ์ของแต่ละคนจะเป็นประโยชน์ต่อกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อความรู้ และข้อค้นพบใหม่ นับเป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก อีกประการหนึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในการสื่อสาร ความคิดเชิงสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์ และเป็นคนใจกว้างมากขึ้น เพราะสามารถเกิดความเข้าใจและยอมรับผู้อื่นที่มีแนวคิดแตกต่างได้มากขึ้น

3) ผู้เรียนในวัยนี้มีความพร้อมในการเรียนรู้สูง เนื่องจากเขาตระหนักถึงความจำเป็นของวัยที่ต้องเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน การมีครอบครัว การเป็นผู้ที่จะต้องรับผิดชอบชีวิตผู้อื่นในครอบครัว เป็นต้น ในความคิดของ โนลส์ (Knowles, 1990) ระบบการศึกษาที่ดีต้องสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เห็นความจำเป็นในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เช่น การช่วยให้ผู้เรียนวางแผนเรื่องอาชีพในอนาคต เพื่อวิเคราะห์ดูว่าตนเองต้องพัฒนาตนเองด้านไหน อย่างไร จึงจะไปถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการได้

4) ผู้เรียนมีแนวทางในการเรียนรู้โดยอาศัยงานหรือปัญหาเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือการเรียนรู้ต้องช่วยให้เขาทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เขาอยากทำซึ่งเกี่ยวกับชีวิตการทำงานให้ได้ เน้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) ผู้เรียนในวัยดังกล่าวไม่เรียนเพียงเพื่อให้ได้ความรู้ กล่าวง่าย ๆ คือ การเรียนในลักษณะนี้เป็นลักษณะการเน้นงานหรือปัญหา (Task-centered หรือ problem-centered) มากกว่าการเน้นเนื้อหา (Content-centered)

5) ผู้เรียนในวัยนี้ให้ความสนใจกับแรงจูงใจภายในมากกว่าแรงจูงใจภายนอก

โดยสรุป แนวคิดหลักในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อันจะนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ต้องการคือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง โดยที่ผู้เรียนจะได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนมีลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น และผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ นอกจากนี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องอาศัยความคิดหลักที่ว่าผู้เรียนคือผู้ที่สร้างความหมายจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจประสบการณ์ใหม่ การพัฒนาข้อความรู้ และการสร้างข้อความรู้ใหม่ต่อไป และด้วยเหตุนี้เองการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวต้องมุ่งเน้นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อผู้เรียนจะได้เลือกสิ่งที่เหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนรู้ของตนเอง

2. ความสำคัญเรื่องแรงจูงใจ

ทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อมาก็คือ ทฤษฎีในกลุ่มแรงจูงใจ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตต้องมีแรงจูงใจในการเรียนสูง โนลส์ (Knowles, 1975; 1990) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจะมีแรงจูงใจสูงอันทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ แนวคิดนี้สามารถอธิบายได้ชัดเจนโดยอาศัยทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้รู้หลายท่านได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก (The Intrinsic / Extrinsic Motivation Theory) ของเดไซ และไรอัน (Deci

& Ryan, 1985 อ้างใน Dickinson, 1995) ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจอันเกิดจากการพิจารณาสาเหตุของความสำเร็งและล้มเหลว (The Attribution Theory of Motivation ของไวน์เนอร์ (Weiner, 1986 อ้างใน Dickinson, 1995) ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม (The Social Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura, 1967 ใน Crain (ed.), 1992) ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Theory of Motivation) ของ มาสโลว์ (Maslow, 1943 อ้างใน Crain (ed.), 1992) และแนวคิดเรื่องแหล่งที่มาของแรงจูงใจในการเรียน (Fisher, 1990) ดังมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก (The Intrinsic/Extrinsic Motivation Theory) (Deci และ Ryan อ้างใน Dickinson, 1995) ได้แบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่มตามลักษณะแรงจูงใจที่มี กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจภายใน จะเรียนสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะสนใจในสิ่งนั้น ความพึงพอใจในการเรียนจะเกิดจากความสนใจ (Interest) และสิ่งที่ได้เรียนรู้ (Learning outcomes) มากกว่าคะแนน คำชม รางวัล หรือ การลงโทษ ที่ได้รับ (Performance outcomes) ผู้เรียนในกลุ่มนี้จะมีความพากเพียรที่จะทำให้อสำเร็จด้วยตนเองถึงแม้ว่าจะพบกับอุปสรรค (Self-determination) ส่วนผู้เรียนที่มีแรงจูงใจภายนอก จะสนใจเรียนเพราะแรงกดดันจากภายนอกที่ไม่ใช่ความสนใจของตนเอง เช่น คะแนน รางวัล ความกลัว ความวิตกกังวล การลงโทษ และอื่น ๆ Deci และ Ryan กล่าวว่า การจัดรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาแรงจูงใจภายในอันสามารถส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้

ในส่วนที่เกี่ยวกับทฤษฎีนี้ เดไซ และ ไรอัน ได้กล่าวถึงโครงสร้าง 2 รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนคือ โครงสร้างที่เน้นข้อมูล (Informational structures) และโครงสร้างที่เน้นการควบคุม (Controlling structures) ในโครงสร้างที่เน้นข้อมูล ผู้เรียนจะได้รับการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อย่างเสรี มีโอกาสเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง ศูนย์กลางการควบคุมการเรียนรู้จะอยู่ในตัวผู้เรียน ข้อมูลย้อนกลับที่ได้จะมีลักษณะเป็นข้อมูลเพื่อช่วยผู้เรียนในการวิเคราะห์ตนเอง (Informational or non-judgemental feedback) ส่วนโครงสร้างประเภทที่สองนั้น จะเน้นว่าศูนย์กลางการควบคุมการเรียนรู้จะอยู่ที่ผู้สอน เพราะผู้สอนเป็นผู้ให้คะแนน รางวัล และการลงโทษ รวมทั้งกำหนดเนื้อหาที่จะเรียน และ

วิธีการเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้สอนในโครงสร้างนี้จะออกมาในรูปการตัดสิน (Judgmental feedback) ผลการวิจัยมากมาย แสดงว่าโครงสร้างแบบแรกสามารถสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดในตัวผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตน (Deci and Ryan, 1985 อ้างใน Dickinson, 1995)

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจอันเกิดจากการพิจารณาสาเหตุของความสำเร็และล้มเหลว (The Attribution Theory of Motivation) (Weiner, 1986 อ้างใน Dickinson, 1995)

สมมุติฐานของทฤษฎีนี้คือ ผู้เรียนจะมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน ก็ต่อเมื่อเขาเชื่อว่าเขาสามารถควบคุมความสำเร็จและความล้มเหลวของการเรียนได้ใจความสำคัญของทฤษฎีคือการรับรู้เรื่องสาเหตุของความสำเร็หรือความล้มเหลวของการเรียนรู้ของผู้เรียน และอิทธิพลของการรับรู้นี้ต่อทัศนคติเรื่องความสามารถในอนาคตของผู้เรียน จากงานวิจัยของ Child (1994) พบว่าผู้เรียนที่ถูกถามจะกล่าวถึงสาเหตุ 4 ประการที่ทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเรียน และสาเหตุดังกล่าวจะถูกนำมาจัดกลุ่มโดยอาศัยเกณฑ์ 3 ชนิดคือ สาเหตุที่เปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ (Stability) สาเหตุที่เป็นสิ่งที่อยู่ภายในหรือภายนอกตัวผู้เรียน (Internal or External to the learner) และสาเหตุที่ผู้เรียนควบคุมได้หรือไม่ (Learner's control) สาเหตุทั้ง 4 ประการดังกล่าวคือ

- 1) ความสามารถ (เป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวผู้เรียน และเปลี่ยนแปลงไม่ได้)
- 2) ความยากของสิ่งที่ต้องทำ (เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไม่ได้และผู้เรียนควบคุมไม่ได้)
- 3) ความพยายาม (เป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวผู้เรียน เปลี่ยนแปลงได้และผู้เรียนควบคุมได้)
- 4) โชค (เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวผู้เรียน เปลี่ยนแปลงได้ แต่ผู้เรียนควบคุมไม่ได้)

งานวิจัยดังกล่าวพบว่า ผู้เรียนที่พิจารณาว่าความล้มเหลวของตนเกิดจากสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ มักจะไม่พยายามต่อไปหลังจากความล้มเหลว แต่ผู้เรียนที่คิดว่าตนเองล้มเหลวเพราะสาเหตุภายในตัวเองที่ตัวเองควบคุมได้ จะพยายามต่อไป แม้จะผิดหวังหรือล้มเหลวมาก่อนก็ตาม ดังนั้นผู้เรียนที่คิดว่าตนเองล้มเหลวเพราะยังพยายามไม่มากพอจะ

พยายามต่อไปและแสดงลักษณะของผู้เรียนที่มีแรงจูงใจสูง จนในที่สุดจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ (Crookes and Schmidt, 1991 และ Child, 1994) วิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่ผู้รู้เหล่านี้ได้เสนอแนะไว้คือ การช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเรียนรู้ของเขาขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เขาควบคุมได้คือความพยายามของเขาเอง

ข้อค้นพบอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ ข้อค้นพบของดเว็ค (Dweck, 1986) เขาพบว่าผู้เรียนที่พยายามเรียนรู้เพื่อเป้าประสงค์ภายนอก (Performance goals) เช่น เกรด A หรือชัยชนะของครอบครัวจะไม่สามารถพัฒนาความมั่นใจในตนเอง และความบากบั่นพยายามที่คงที่ได้เมื่อเทียบกับผู้เรียนที่มีเป้าหมายอยู่ที่การเรียนรู้ (Learning goals) ดังนั้นการสอนให้ผู้เรียนเห็นว่า ความล้มเหลวของตนเองเกิดจากความพยายามและกลยุทธ์ในการเรียนที่อาจยังไม่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการเน้นในรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม (The Social Learning Theory) (Bandura, 1967 ใน Crain (ed.), 1992) แบนดูรา มีความเชื่อว่ากระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ที่หมายรวมถึงการศึกษาด้วยนั้น จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทุกประเภท ในกระบวนการดังกล่าว มนุษย์จะพัฒนาจากวัยเด็กมาสู่วัยผู้ใหญ่ ที่มีพฤติกรรมซึ่งแสดงความเป็นอิสระจากแรงจูงใจภายนอก ทั้งในรูปร่างวัลและการลงโทษสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะเราจะสร้างมาตรฐานของการปฏิบัติของเราขึ้นมาเอง (Internal standards) รวมทั้งการกำหนดรางวัลและการลงโทษที่สอดคล้องกับมาตรฐานดังกล่าวด้วย และสิ่งเหล่านี้จะเป็นเกณฑ์ในการประเมินสิ่งที่เราทำลงไป ในความคิดของแบนดูรา มาตรฐานภายใน รางวัลและการลงโทษที่เราตั้งขึ้นจะช่วยให้เรากำกับควบคุมพฤติกรรมของเรา (Self-regulation) การตั้งมาตรฐานที่สูงเกินไปหรือต่ำเกินไปจะมีผลเสียกับเรา ดังนั้นเราต้องตั้งมาตรฐานที่เป็นจริงและเหมาะสมกับเรา และอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือเราควรจะต้องเป็นเป้าหมายย่อย ๆ อันนำไปสู่เป้าหมายปลายทางที่สำคัญ เพื่อให้เรารู้สึกมีความภาคภูมิใจและมั่นใจในตนเอง เมื่อเราทำงานแต่ละจุดได้สำเร็จ ทฤษฎีส่วนนี้ของแบนดูราจึงมุ่งเน้นเรื่องการรู้จัก

ตนเอง และการแสวงหากลยุทธ์ที่จะกำกับควบคุมตนเอง อันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

อีกสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาของมนุษย์คือ การตัดสินใจความสามารถของตนเอง (Self-efficacy appraisals) Bandura เชื่อว่า การตัดสินใจความสามารถของตนเองจะมีผลต่อระดับแรงจูงใจ เช่น ถ้าเราคิดว่าเราทำอะไรได้เก่ง ได้ดี เราจะสนใจทำสิ่งนั้นอย่างมาก อย่างดี และจนสำเร็จลุล่วง แต่ในทางตรงกันข้ามเราจะพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่เราคิดว่าเราทำไม่ได้ดี หรือทำแบบครึ่งๆ กลางๆ ไม่เสร็จสิ้น การพัฒนาความมั่นใจในตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่ผู้เรียนต้องกำกับควบคุมตนเองแบบดูรา กล่าวว่าการที่เราสร้างความมั่นใจให้ตัวเองเรื่องความสามารถที่แท้จริงของเรา และการเรียนรู้จากผู้อื่นจะช่วยให้เราพัฒนากลยุทธ์ในการรักษาแรงจูงใจของเราให้อยู่ในระดับที่สูงได้

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Theory of Motivation) (Maslow, 1943 ใน Crain, 1992)

ในทฤษฎีนี้ มาสโลว์ ได้กล่าวถึงความต้องการ 6 ประการของมนุษย์ ได้แก่

1. ความต้องการทางกาย (Physiological needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs)
3. ความต้องการที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Belongingness needs)
4. ความต้องการความรัก (Love needs)
5. ความต้องการศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในตัวเอง (Self-esteem needs)
6. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองในสภาพที่เป็นจริง (Self-actualization needs)

จากการพิจารณาความต้องการทั้ง 6 ของมนุษย์ในบริบทการจัดการศึกษาเราจะเห็นได้ว่า การสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุความต้องการทั้ง 6 ย่อมเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีความสุข และพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา จึงต้องให้ความสนใจกับงาน

ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุความต้องการทั้ง 6 นี้ (Astin, 1993) สำหรับรูปแบบของการเรียนการสอนที่เน้นการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน ในส่วนที่กล่าวถึงบริบททางสังคมของการเรียนการสอน (Tiberius & Billson, 1991) และแนวคิดเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Rogers, 1951, 1983 อ้างใน Joyce et al, 1992) นั้น เราจะเห็นได้ว่าผู้เรียนจะมีความรู้สึกปลอดภัยเป็นสมาชิกของกลุ่มที่ได้รับความเอื้ออาทรจากผู้สอนและเพื่อน ๆ นอกจากนั้นในสภาพการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้รับผิดชอบการเรียนของตนมากขึ้น มีสิทธิที่จะเลือกตัดสินใจ วางเป้าหมาย แก้ปัญหา และกำกับควบคุมตนเองในกระบวนการเรียนรู้ของตนเพื่อการพัฒนาตนเอง ผู้เรียนจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และค้นพบตนเองว่าตนเองมีจุดดี จุดด้อยอะไร สามารถเรียนรู้ได้ดีโดยอาศัยกลยุทธ์อะไร เมื่อถึงจุดนี้ผู้เรียนจะเป็นอิสระจากผู้อื่น ไม่ถูกอิทธิพลภายนอกครอบงำโดยง่าย ผู้เรียนจะรู้จักตนเองในสภาพที่เป็นจริง มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าตนเองเป็นผู้ควบคุมความสำเร็จ และความล้มเหลวในการเรียนรู้ได้ ความรู้สึกนี้เองจะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2.5 แนวคิดเรื่องแหล่งที่มาของแรงจูงใจในการเรียน (Fisher, 1990 และ Littlejohn, 2001)

ฟิชเชอร์ และ ลิตเติลจอห์น ได้กล่าวถึงแรงจูงใจในการเรียนไว้ว่า แรงจูงใจในการเรียนเกิดจากแหล่งที่มาสำคัญ ๆ 3 แหล่ง คือ แหล่งที่ 1 ความสนใจตามธรรมชาติของผู้เรียน หรือความพึงพอใจภายในตัวผู้เรียนเอง (The learner's natural interest หรือ Intrinsic satisfaction) แหล่งที่ 2 ผู้สอน / หน่วยงาน-สถานประกอบการ/การมีงานทำ หรือรางวัลที่ได้จากภายนอก (The teacher/institution/employment หรือ Extrinsic reward) และแหล่งที่ 3 คือความสำเร็จในงานที่ทำอันทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจเหมือนได้รับรางวัล (Success in the task หรือ Satisfaction and reward)

ในบริบทของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ลิตเติ้ลจอห์น มีความเห็นว่า เราให้ความสนใจกับแหล่งที่มาของแรงจูงใจ แหล่งที่ 1 และแหล่งที่ 2 มาก แต่ผลที่เกิดขึ้นไม่คิดงี้ที่คาดหมายไว้กล่าวคือ ผู้สอนภาษาอังกฤษส่วนมากจะพบว่า เรามีผู้เรียนน้อยมากที่มีความสนใจภาษาอังกฤษหรือชอบภาษาอังกฤษเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่น ในห้องเรียนห้องหนึ่งที่มีนิสิตชั้นปีที่ 1 30 คน เราอาจมีผู้เรียนที่ชอบภาษาอังกฤษสัก 10-20% เท่านั้น แต่ผู้สอนก็พยายามจัดการกับปัญหานี้โดยการสร้างสภาพการเรียนการสอนที่น่าสนใจคือ ใช้กิจกรรมที่ใช้ภาษาต่าง ๆ มาช่วย เช่น ใช้เกมส์ เพลง หรือการแข่งขันตอบปัญหา แต่ผลที่ได้คือ ผู้สอนอาจสร้างบรรยากาศที่น่าตื่นเต้นได้เพียงชั่วระยะเวลาเดียวเท่านั้น เมื่อการเรียนการสอนตามบทเรียนเริ่มขึ้น ผู้เรียนก็จะแสดงอาการเบื่อหน่ายเหมือนเดิม ในกรณีดังกล่าวการรักษาแรงจูงใจให้อยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องที่ยากมากในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ ในส่วนที่เกี่ยวกับแหล่งของแรงจูงใจแหล่งที่ 2 ในบริบทชั้นเรียนภาษาอังกฤษ แหล่งที่มาของแรงจูงใจแหล่งที่ 2 คือ คะแนนที่สูงสำหรับเด็กที่เก่ง เด็กที่เรียนเก่งจะได้รับคำชมเชย การยกย่อง รวมทั้งงานที่ท้าทายความสามารถ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนกลุ่มนี้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง มีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น และได้พัฒนาทักษะทางภาษามากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้เรียนที่ไม่เก่งจะได้รับผลที่ตรงกันข้าม กล่าวคือ คะแนนที่ต่ำ การไม่ได้รับความสนใจจากผู้สอน และการมองดูตนเองว่าเป็นคนไม่เก่ง ล้มเหลวในการเรียน ทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความมั่นใจในตนเองน้อยลงเรื่อย ๆ ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง จนในที่สุดจะแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกว่าเป็นผู้เรียนที่มีปัญหา เช่น ขาดเรียนเป็นประจำ ขูดในชั้นเรียน ไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมทุกชนิด อันเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงกลยุทธ์ในการหลีกเลี่ยงการเรียน เพราะการเรียนเป็นการตอกย้ำความรู้สึกล้มเหลวของพวกเขา นอกจากนี้ผู้เรียนในกลุ่มนี้มักจะกล่าวโทษผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ว่าทำให้ตนเองไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน เช่น ครู เพื่อน หรือวิธีการสอน เป็นต้น จากภาพที่ได้ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เรียนที่ไม่เก่งทำให้เราทราบว่า ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และความรู้สึกมั่นใจในตนเองว่าตนเองทำอะไรได้ดี จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อแรงจูงใจ มนุษย์จะชอบทำสิ่งที่ตนเองคิดว่าตนเองทำได้ และจะทำสิ่งนั้นบ่อย ๆ จนทำได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อธรรมชาติของมนุษย์เป็นเช่นนี้ เราจึงเห็นความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วย อันเป็นผลที่สืบเนื่องตามมา และความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจและความสามารถจะมีลักษณะเป็นสิ่งที่ 2 สิ่งที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน อันจะส่ง

ผลให้ผู้เรียนรักษาระดับแรงจูงใจในการเรียนรู้ไว้ได้ และทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความพึงพอใจในงานที่ทำนี้เป็นแหล่งที่มาของแรงจูงใจแหล่งที่ 3 ที่นักจิตวิทยาทางการศึกษาหันมาให้ความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ นัยของแหล่งที่มาของแรงจูงใจแหล่งที่ 3 นี้ คือ บทบาทใหม่ของผู้เรียนและผู้สอน ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในกระบวนการเรียนการสอน และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น

โดยสรุป แนวคิดที่ได้จากการศึกษาเรื่องความสำคัญของแรงจูงใจ อันจะนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ต้องการคือ การสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนที่เน้นเรื่องความสำคัญของแรงจูงใจภายใน อันได้แก่ ความสนใจ และความพึงพอใจในสิ่งที่เรียนรู้มากกว่าแรงจูงใจภายนอก อันได้แก่ คะแนน รางวัล การลงโทษ และการยอมรับหรือการไม่ยอมรับจากผู้อื่น นอกจากนี้กระบวนการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของผู้เรียนจะขึ้นอยู่กับความพยายามของผู้เรียนเป็นสำคัญ และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ความพยายามพัฒนาตนเองไปจนถึงจุดที่ตนเองต้องการ ผู้เรียนต้องเรียนรู้ที่จะตั้งมาตรฐานภายในเพื่อกำกับควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างสภาพที่เอื้อให้การเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนได้ทำสิ่งที่ตนเองคิดว่าทำได้ดี อันนำไปสู่ความสำเร็จและความภาคภูมิใจในตัวเองของผู้เรียน ซึ่งการตัดสินใจความสามารถของตนเองในลักษณะนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถรักษาระดับแรงจูงใจในการเรียนให้อยู่ในระดับที่ได้อย่างต่อเนื่องได้

3. ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่า ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นคุณลักษณะสำคัญของบัณฑิต และบุคลากรในงานทุกประเภท และเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการศึกษามีผู้รู้หลายท่านได้พยายามให้คำจำกัดความของคำว่า Autonomy และ Autonomous learners (ผู้เรียนที่มีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง) ยกตัวอย่างเช่น มาลคัม เอ็ด โนลส์ (Knowles, ใน Boud, 1981) กล่าวว่าผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สามารถวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนของตนได้
2. สามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียนและวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น
3. สามารถระบุแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ค้นคว้าหาความรู้ และใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลเหล่านั้นได้
4. สามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้
5. สามารถตรวจสอบความเที่ยงและถูกต้องของการประเมินตนเองได้

ส่วน โบค (Boud, 1981) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนที่เรียกว่า Autonomous learners ว่าผู้เรียนลักษณะนี้ต้องมีอิสระทางอารมณ์จากการครอบงำของสังคม คือไม่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลภายนอกในรูปร่างวลและการลงโทษมากนัก เพราะมีมาตรฐานภายในของตนเอง เพื่อใช้ในการกำหนดพฤติกรรม นอกจากความเป็นอิสระทางอารมณ์แล้ว ยังต้องมีอิสระทางการกระทำ คือสามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการได้ โดยที่ต้องยอมรับว่าการอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence) เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะมนุษย์อยู่ในสังคมที่ต้องให้ประโยชน์แก่สังคมด้วย ไม่ใช่รับประโยชน์จากสังคมแต่เพียงอย่างเดียว และคุณสมบัติดังกล่าวสมควรอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการปลูกฝังในตัวบัณฑิต (Chickering, 1993)

อาร์ เอฟ เดียร์เด็น (Dearden, 1975 อ้างใน Boud, 1981) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองว่าผู้เรียนที่มีลักษณะดังกล่าวจะสามารถตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตตนเองได้ และสามารถดังกล่าวจะไม่อยู่ในสภาพคงที่ตายตัว กล่าวคือ คนเราจะพัฒนาความสามารถดังกล่าวได้มากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ในความคิดของเดียร์เด็น ผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. มีความสงสัยและกล้าถาม เพราะมีความเชื่อว่าเขามีสิทธิโดยชอบธรรมในการทำเช่นนั้น
2. ไม่เห็นด้วยหรือยอมตามความคิดของผู้อื่นที่ได้ฟังมา เมื่อเขาคิดว่าความคิดนั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้
3. ระบุได้ว่าเขาต้องการอะไร และอะไรคือความสนใจของเขา ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะแตกต่างจากความคิดของผู้อื่นหรือกรอบที่มีอยู่เดิมก็ตาม

4. ตั้งเป้าหมาย และวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้ พร้อมทั้งหาวิธีที่จะกำกับควบคุมตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยปราศจากอิทธิพลของแรงกดดันจากภายนอก
5. เมื่อเกิดปัญหา เขาต้องสามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับตนเอง และสถานการณ์ที่ตนเองเผชิญอยู่ได้

ผู้รู้อีกสองท่านที่สนใจเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเรียนภาษา (Autonomy in language learning) คือ เดวิด ลิตเติล (Little ใน Gathercote, 1990) และ แอนนิต้า เวินเด็น (Wenden, 1991) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า Learner autonomy ว่า ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองนี้ อันที่จริงคือ ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ของผู้เรียนที่มีต่อกระบวนการการเรียนรู้และเนื้อหาของสิ่งที่เรียน ผู้ที่มีความสามารถดังกล่าวจะมีความต้องการความมีอิสระในการเรียน รู้จักตนเอง สามารถตัดสินใจในสิ่งที่ตนเองทำได้ และมีความสามารถในการคิดใคร่ครวญหาเหตุผลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา การประเมินตนเอง รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ พฤติกรรมหลักประการหนึ่งของผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองคือต้องรู้จักสร้างภาวะสมดุลระหว่างความเป็นอิสระกับการพึ่งพา ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้อันจัดอยู่ในกระบวนการจัดกลาทางสังคม (Socialization process) เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยมิติทางปัญญา มิติทางพฤติกรรม และมิติทางสังคม ดังนั้นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองต้องสามารถพัฒนาพฤติกรรมของการอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependence) ให้ได้ เพื่อสร้างและขยายข้อความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เวินเด็น (Wenden, 1991) ได้กล่าวถึงความสามารถในการเรียนรู้ไว้อย่างน่าสนใจ และสิ่งที่เธอกล่าวทำให้เราเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การเรียนรู้มิใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้อย่างง่าย ๆ หรือการเรียนรู้มิใช่จะเกิดเสมอเมื่อมีการสอน เวินเด็นกล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีความรู้ 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับคนหรือมนุษย์ (Person knowledge) ประเภทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการเรียน (Strategic knowledge) และประเภทที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับงาน (Task knowledge)

ความรู้ประเภทที่ 1 คือ ความรู้เกี่ยวกับคนหรือมนุษย์ (Person knowledge) หมายถึง ความรู้ทั่วไปที่ผู้เรียนอาจมีเกี่ยวกับกฎของการเรียนรู้ของมนุษย์ ปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ในการเรียนภาษาที่สอง วรรณคดีที่เกี่ยวข้องมากมาย ได้กล่าวถึงปัจจัยจำนวนหนึ่งซึ่งเชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ อายุ ความถนัดด้านภาษา ระดับสติปัญญา แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคม วิธีการคิดและวิธีการเรียน นอกจากนี้ความรู้ประเภทนี้ยังหมายรวมถึง ความรู้ที่ผู้เรียนมีเกี่ยวกับตนเองในฐานะผู้เรียน กล่าวคือผู้เรียนมีความเชื่อว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ดังกล่าวแล้วข้างต้น มีความสำคัญและส่งผลต่อการเรียนรู้ของตนอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น ผู้เรียนคิดว่าตนเองมีความถนัดทางภาษาอยู่ในระดับต่ำ ตนเองมีอายุมากเกินไปที่จะเรียนภาษาได้ดี หรือตนเองมีวิธีการเรียนที่ไม่เหมาะกับการที่จะเรียนภาษาให้ได้ดี ความรู้ประเภทนี้เมื่อผู้เรียนพิจารณาในเชิงที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ส่วนตัวในการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีส่วนในการสร้างลักษณะคุณค่าของตนเองในฐานะผู้เรียนภาษา (Self-concept as language learners) และจะส่งผลต่อพฤติกรรมในการเรียนรู้เป็นอย่างมาก

ความรู้ประเภทที่ 2 คือ ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการเรียน (Strategic knowledge) สำหรับความรู้ประเภทนี้ เว็นเด็น กล่าวว่าอาจแยกได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับกว้างหมายถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนภาษา เช่น ถ้าจะเรียนภาษาให้ดีต้องเป็นคนที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา หมั่นใช้ภาษาอยู่เสมอ อีกทั้งต้องช่างสังเกต พยายามทำความเข้าใจกับประสบการณ์ใหม่ และมีวิธีจดจำที่ดี ส่วนความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์ระดับที่ 2 คือ ระดับเฉพาะ หมายถึง กลยุทธ์ที่ผู้เรียนรู้ในการทำกิจกรรมในการเรียนรู้กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุไปด้วยดี เช่น ในการพูดหรือในการเรียนภาษาที่ 2 ถ้าผู้เรียนต้องการให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ต้องพยายามคิดในแบบของภาษาที่ 2 โดยพยายามหลีกเลี่ยงการแปลตรงตัว และการใช้วิธีการแสดงความคิดในภาษาที่ 1 (ภาษาแม่) หรือในการฝึกออกเสียงผู้เรียนต้องทราบว่า มีกลยุทธ์อะไรบ้างที่จะช่วยให้เขาออกเสียงได้ถูกต้องใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา

ส่วนความรู้ประเภทที่ 3 ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับงาน (Task knowledge) เว็นเด็น กล่าวหาว่า ความรู้เกี่ยวกับงาน อาจแยกได้เป็นความรู้ 4 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ความรู้เรื่องเป้าหมายประสงค์ของงาน (Knowledge of the purpose of the task) ประเภทที่ 2 ความรู้เรื่องธรรมชาติหรือลักษณะของงาน (Knowledge of the nature of the task) ประเภทที่ 3 ความรู้ที่ว่างานชิ้นนั้นต้องการการเรียนรู้เพิ่มเติมและความพยายาม (Knowledge of when deliberate learning is required) และประเภทที่ 4 ความรู้ที่ว่างานชิ้นนั้นให้สำเร็จได้อย่างไร (Knowledge of task demands) ในรายละเอียด เว็นเด็น กล่าวหาว่า การที่ผู้เรียนทราบว่างานที่ตนทำนั้นมีเป้าหมายหรือจุดประสงค์อะไร จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของงานมากขึ้น เช่น ผู้เรียนทราบว่าการทำงาน Task A จะช่วยให้ตัวเองพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ หรือเพื่อให้สอบผ่าน หรือเพื่อให้ได้งานทำ แต่ในการเรียนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เว็นเด็น เชื่อว่าผู้เรียนต้องเข้าใจธรรมชาติหรือลักษณะเฉพาะของสิ่งที่เรียนด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในการเรียนภาษา ผู้เรียนต้องเข้าใจว่า ภาษามีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการคือ ความสร้างสรรค์ ความมีระบบ และความคล้ายคลึง นอกจากนี้ผู้เรียนภาษายังต้องเข้าใจธรรมชาติของการสื่อสารอีกด้วย เช่น ภาษาอาจสื่อสารด้วยคำพูด หรือโดยไม่ใช้คำพูดก็ได้ หรือภาษาพูดกับภาษาเขียนมีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไร เมื่อผู้เรียนต้องทำงานชิ้นใดชิ้นหนึ่ง ผู้เรียนต้องทราบว่างานนั้นเป็นงานที่ผู้เรียนต้องศึกษาเพิ่มเติมหรือพยายามมากขึ้นอย่างไร เช่น งานชิ้นนั้น ๆ เป็นงานใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน หรืองานนี้เป็นงานเขียนที่ต้องการความถูกต้องของภาษาด้วย นอกจากการเสนอความคิดที่ดีแล้ว และในส่วนสุดท้าย ผู้เรียนต้องทราบว่างานชิ้นนั้น ๆ ให้สำเร็จได้อย่างไร หมายถึง ผู้เรียนต้องทราบว่าต้องอาศัยแหล่งความรู้อะไรบ้างเพื่อช่วยในการทำงานดังกล่าว ควรจะทำงานนั้น ๆ อย่างไร เช่น ควรแบ่งงานนั้นออกเป็นส่วนย่อย ๆ ก่อน แล้วใช้กลยุทธ์เพื่อศึกษาเรียนรู้ข้อความรู้ และพัฒนาทักษะที่ต้องการ เพื่อที่จะทำงานชิ้นนั้น ๆ ให้สำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าผู้เรียนต้องการพูดได้คล่องเหมือนเจ้าของภาษา ผู้เรียนต้องแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อย ๆ ก่อน เช่น การออกเสียงสูงต่ำ (intonation) การออกเสียงคำ (pronunciation) การเรียนรู้คำศัพท์ รวมทั้งวิธีการพูดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องการพูดได้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องเลือกกลยุทธ์ที่จะเรียนและฝึกฝนด้วย เช่น ใช้แถบเสียง หรือคู่มือทบทวนแล้วพยายามเลียนแบบ หรือพูดคุยกับเพื่อนต่างชาติ หรือหาโอกาสฟังการพูดในสถานการณ์ที่ต้องการให้มากที่สุด และความรู้ย่อยประเด็นสุดท้าย คือ ผู้เรียนต้องทราบว่างานชิ้นนั้นให้เสร็จได้

อย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ทางภาษาของผู้เรียนที่มีอยู่ ความสามารถในการใช้ข้อความรู้ นั้น รวมทั้งขั้นตอนในการทำงาน และกลยุทธ์ที่ใช้ในการทำงานด้วย

นอกจากนั้น เดวิด ลิตเติล (Little, ใน Gathercote, 1990) ได้อธิบายถึงประเด็นที่ คนทั่วไปมักเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกำหนดเป็น ข้อมูลเชิงปฏิเสธ 5 ประการ (Five negatives) เกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของผู้เรียน (Learner autonomy) ดังนี้

1. Autonomy ไม่ใช่คำที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า Self-instruction ทั้งนี้ เพราะมีหลายวิธีที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมิใช่ หมายถึงการเรียนโดยไม่มีผู้สอนเท่านั้น

2. Autonomy มิได้หมายถึง การที่ผู้สอนไม่ต้องรับผิดชอบในกระบวนการ เรียนรู้ หรือกล่าวง่าย ๆ คือ Autonomy มิได้หมายถึง ความรับผิดชอบของผู้เรียนแต่เพียง ฝ่ายเดียว

3. Autonomy มิใช่สิ่งที่ผู้สอนกระทำกับผู้เรียนและมีใช้วิธีการสอนอีกวิธีหนึ่ง

4. Autonomy มิใช่พฤติกรรมเดี่ยว ๆ ที่สามารถอธิบายได้ง่าย ๆ

5. Autonomy มิใช่สถานะหรือความสามารถที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่เป็น สถานะซึ่งผู้เรียนพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวพวกเขาได้

ต่อคำถามที่ว่าความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะทำให้เกิดผลในทางบวก ต่อการใช้ภาษาอย่างไร เดวิด ลิตเติล ได้อธิบายว่า ผู้เรียนภาษาที่ต้องการเป็นผู้ที่สามารถ สื่อสารหรือใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความเป็นอิสระในการเรียนรู้เพียงพอ สามารถพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ได้ในระดับหนึ่ง และมีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะใช้ภาษาในบทบาท และในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ การสอน ภาษาต่างประเทศจะไม่ประสบผลสำเร็จถ้าผู้สอนสอน โดยการบอกหรือแสดงให้ผู้เรียนดู แต่ผู้สอนต้องสร้างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำเองในการพยายาม สื่อสารกับผู้อื่น เนื่องจากสถานการณ์ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมีความหลากหลายสูง การสอนภาษาต่างประเทศที่ผู้สอนเป็นผู้ควบคุมตัวนำเข้า (Input) แต่ผู้เดียวจึงขาดสภาพ

ยึดหยุ่นหลากหลายและความครอบคลุมสถานการณ์ตามสภาพการณ์เป็นจริงของการใช้ภาษา ผลของการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนภาษาแม่ แสดงให้เห็นว่า เด็กจะเรียนภาษาที่หนึ่งจากบุคคลใกล้ชิดก่อน โดยที่การเรียนภาษานั้นจะมีกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่ทำนายได้ และการพัฒนาจากขั้นตอนหนึ่งไปสู่อีกขั้นตอนหนึ่งของเด็กที่เรียนภาษาแรกนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กพร้อม ไม่ใช่เพราะผู้อื่นมากำหนดให้เกิดขึ้น จากข้อค้นพบนี้ ลิตเติลกล่าวว่า เราสามารถสรุปข้อคิดหลักที่จะนำมาใช้กับการเรียนภาษาที่สอง หรือภาษาต่างประเทศได้ 2 ประการด้วยกันกล่าวคือ ประการแรกผู้สอนภาษาต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการเรียนภาษาเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน เป็นสิ่งที่ผู้สอนไม่อาจควบคุมหรือกำหนดให้เป็นไปในรูปแบบที่ต้องการได้ ผู้เรียนต้องการเวลา (Time) และช่องว่างทางอารมณ์ (Psychological space) ที่เหมาะสมกับตัวเอง เพื่อให้ตัวเองสามารถพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองของตนได้อย่างเหมาะสมที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้การแทรกแซงของผู้สอนในรูปแบบต่าง ๆ ถ้ามีมากเกินไปในกระบวนการเรียนการสอน จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ และประการที่สองคือ ผู้เรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศจะมีลักษณะเหมือนผู้เรียนภาษาแม่คือจะมีเส้นทางของการเรียนรู้ที่พอคาดเดาได้ แต่สิ่งที่สำคัญคือผู้เรียนต้องได้รับโอกาสที่จะพัฒนาความเป็นอิสระในการเรียนรู้ของตน เพื่อแสวงหาวิธีที่จะผสมผสานความรู้ใหม่กับความรู้เก่าที่ตนมี ในวิธีที่จะทำให้เกิดระบบข้อความรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียนมากที่สุด กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดปฏิสัมพันธ์ใน 2 ลักษณะในตัวผู้เรียนคือ ปฏิสัมพันธ์ภายในตัวผู้เรียน ระหว่างข้อความรู้ใหม่กับข้อความรู้เก่า และปฏิสัมพันธ์ภายนอกตัวผู้เรียนระหว่างตัวผู้เรียนกับสังคมโดยรอบ ดังนั้นเราอาจสรุปได้ว่า การเรียนภาษาต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนเป็นหลัก และเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมที่สำคัญในการกำหนด เพื่อให้ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเอื้อต่อการเรียนรู้ของตนมากที่สุด

เฮนรี โฮเล็ค (Holec, 1981) เป็นผู้รู้ที่สนใจเรื่องการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learner autonomy) อีกผู้หนึ่ง เขากล่าวว่า ความสามารถดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเต็มใจและสามารถรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนได้โดยปราศจากการพึ่งพา ในลักษณะดังกล่าวผู้เรียนต้องสามารถ

1. เลือกเป้าหมาย และจุดประสงค์ของตนได้
2. เลือกสิ่งที่คุณต้องการศึกษา วิธีการศึกษา และลักษณะกิจกรรมที่ต้องการทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้
3. เลือกเกณฑ์ที่จะประเมินตนเองในการเรียนรู้ได้

นอกจากนี้ โสเลิศ ยังได้กล่าวอีกว่า ความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองนี้ไม่ใช่ความสามารถที่มีมาแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการฝึกฝน อาจด้วยวิธีแบบธรรมชาติ หรือโดยอาศัยการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการและมีระบบที่ดี ในลักษณะนี้ความสามารถดังกล่าว จะมีลักษณะเป็นศักยภาพ (potential) ที่อยู่ในตัวผู้เรียนที่ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนศักยภาพนั้นเป็นความสามารถจริงที่ใช้งานได้ ซึ่งตรงประเด็นนี้ในบริบทของการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

เลนี่ แคม (Leni Dam ใน Gathercole, 1990) ได้กล่าวถึงความหมายของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน (Learner autonomy) ว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จะมีลักษณะสำคัญคือ มีความพร้อมและความเต็มใจที่จะรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนตามความต้องการและจุดประสงค์ของตน ที่สำคัญคือผู้เรียนต้องมีความสามารถและความเต็มใจที่จะเรียนรู้โดยอิสระ และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอันเป็นลักษณะที่สำคัญของผู้ที่อยู่ในสังคมอย่างรับผิดชอบ

เมื่อพิจารณาคำจำกัดความข้างต้นทั้งหมดของคำว่า ความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน (Learner autonomy) แล้ว จะเห็นได้ว่าลักษณะหลักของผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง คือต้องมีความสามารถและเต็มใจที่จะรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง และเป็นผู้เรียนที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเรียนการสอนที่ตนเองมีส่วนร่วม ในการกำหนด ลักษณะดังกล่าวจะส่งผลในทางบวกต่อคุณภาพของการเรียนรู้อย่างชัดเจน อันจะอธิบายได้ใน 3 ลักษณะดังนี้ (Wenden, 1991)

ลักษณะที่ 1: จิตวิทยาด้านมนุษยนิยม (Humanist psychology)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้จะเน้นเรื่องความสำคัญของคุณค่าของตน (self-concept) (Rogers, 1953 อ้างใน Crain (ed.), 1992) และแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียนที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ (Affective factors in adult learning) (Knowles, 1990 และ Astin, 1993) ในแนวคิดของ คูบิน และ ออลส์เทน (Dubin & Olshtain, 1986 อ้างใน Wenden, 1991) วัตถุประสงค์ของการสอนภาษาที่อาศัยแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มนี้เป็นพื้นฐานจะเน้นเรื่องต่อไปนี้

1. การสื่อสารที่มีความหมาย
2. การให้ความนับถือและเห็นคุณค่าของผู้เรียน
3. การให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้ว่าเป็นการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง
4. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมในกระบวนการการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. การให้ครูหรือผู้สอนมีบทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เพื่อสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้
6. การเน้นบทบาทของผู้เรียนอื่น ๆ ให้เป็นผู้สนับสนุนในการเรียนรู้

จากการพิจารณาจุดเน้นของการจัดการสอนภาษาตามแนวคิดนี้จะเห็นได้ว่า เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีบทบาท และความรับผิดชอบในการเรียนรู้มากขึ้น อีกทั้งผู้สอนจะเห็นความสำคัญของผู้เรียนมากขึ้น ในขณะที่ผู้สอนปรับบทบาทของตนเองเสียใหม่ ผลที่จะเกิดตามมาคือ ผู้เรียนจะมองตัวเองในทางที่ดีขึ้นหรือกล่าวง่าย ๆ คือ จะมีความภาคภูมิใจและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น อีกทั้งยังมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น ซึ่งผล 2 ประการหลักนี้น่าจะเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้สอนควรสนใจ

ลักษณะที่ 2: จิตวิทยาด้านพุทธิปัญญา (Cognitive psychology)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ เช่น บรูเนอร์ (Bruner, 1966) และ ออซูเบล (Ausubel, 1969) (อ้างใน Joyce et al, 1992) จะเน้นเรื่องกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมองของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ มีประโยชน์ และมีความหมายต่อตัวเอง ผู้เรียนจะสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับโครงสร้างความรู้เดิมได้อย่างดีและมีความหมายทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้นาน และอยากเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา อันเป็นหัวใจหลักของการเรียนรู้โดยทั่วไป รวมทั้งการเรียนภาษาต่างประเทศ วัตถุประสงค์ของการสอนภาษาที่อาศัยแนวคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เป็นพื้นฐานจะเน้นเรื่องต่อไปนี้

1. การเรียนรู้อันเป็นผลจากการทดสอบสมมติฐาน
2. การเรียนรู้โดยอาศัยการเชื่อมโยงข้อความใหม่กับข้อความเดิม
3. การเสียด (หรือการไม่กลัวการทำผิด)
4. การใช้ภาษาในการสื่อสาร

ลักษณะที่ 3: ภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics)

เนื่องจากการเรียนภาษาต้องมีจุดประสงค์หลักเพื่อใช้ในสถานการณ์ที่ผู้เรียนต้องการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นที่ความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยให้อิสระแก่ผู้เรียนในการร่วมกำหนดสิ่งที่จะเรียน จะมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้อย่างมาก

จากภาพรวมที่ได้จากการศึกษาความหมายของคำว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Autonomy) และความหมายของคำดังกล่าวในบริบทการเรียนการสอนภาษา ทำให้ผู้ศึกษาได้ข้อคิดว่า ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้ประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลักคือ การได้มาซึ่งข้อมูลความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ และการสร้างความหมายจากข้อมูลนั้น ดังนั้นการสอนอย่างเดี๋ยวมอาจทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ แต่การที่ผู้เรียนสร้างความหมายจากข้อมูลที่อาจได้จากแหล่งอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งความรู้ที่มีอยู่มากมายในยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน จะสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้

ดังนั้น ผู้เรียนจึงเป็นหุ้นส่วน (Partner หรือ ally) ที่ขาดไม่ได้ในกระบวนการการเรียนรู้ (Stanton ใน Boud, 1981) นอกจากนี้ผู้เรียนที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจะมีคุณลักษณะหลายประการที่จะส่งผลต่อคุณภาพของการเรียนรู้ ถ้าได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม เช่น ความพร้อมในการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่มีประโยชน์ที่ผู้เรียนในวัยนี้มาติดตัวมา และความรับผิดชอบที่มีอยู่สูง (Rogers, 1957 อ้างใน Joyce, 1992 และ Knowles, 1970 ใน Boud, 1981) ด้วยแนวคิดดังกล่าวผู้ศึกษาจึงเห็นว่า รูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมต้องให้ความสำคัญกับทั้งผู้เรียนและผู้สอน โดยเน้นเรื่องการสร้างบริบททางสังคมในการเรียนการสอน (Social context of Teaching and Learning) Tiberius และ Billson (1991) ได้เปรียบเทียบแนวคิดของผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษาที่เป็นแนวคิดดั้งเดิม และแนวคิดใหม่ไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้ ในแนวคิดดั้งเดิม การศึกษาคือการถ่ายทอดความรู้ (Transmission of information) เป็นการผลิตผู้เรียนให้อยู่ในรูปแบบที่สถานศึกษา หรือผู้ที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาเห็นว่าเหมาะสม (Production and shaping students) และการศึกษาคือการสร้างผลผลิต (Products are made.) ส่วนในแนวคิดใหม่ที่น่าจะเหมาะสมกว่า การศึกษาควรเป็นการสื่อสารอย่างมี ความหมายของคน 2 ฝ่ายคือ ผู้เรียนและผู้สอน เพื่อกำหนดสิ่งที่จะเรียน เป้าหมายในการเรียน วิธีการเรียน และวิธีการประเมินผล (Dialogue or conversation) การศึกษาต้องเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนา (Helping students grow) การศึกษาต้องมีเป้าหมายหลักเพื่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองถึงจุดสูงสุด เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม รวมทั้งเกิดความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจในตนเอง และการค้นพบตนเอง (Growth) และการศึกษาต้องช่วยให้การพัฒนาเกิดขึ้น (Growth occurs.) ผู้สอนไม่อาจทำให้ผู้เรียนพัฒนาไปในรูปแบบใดที่ตนต้องการได้ ผู้สอนไม่อาจเรียนรู้แทนผู้เรียนได้ ดังนั้น ผู้สอนต้องมีบทบาทหลักในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน

โดยสรุป แนวคิดเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีสาระสำคัญคือ ประการที่ 1 ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่ความสามารถที่มีมาแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการฝึกฝนอาจด้วยวิธีทางธรรมชาติ (เช่น การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว) หรือโดยอาศัยการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการและเป็นระบบที่ดี ประการที่ 2 ความสามารถดังกล่าวมีลักษณะเป็นศักยภาพที่อยู่ในตัวผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่

เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนศักยภาพนั้นเป็นความสามารถจริงที่ใช้งานได้ ประการที่ 3 ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนและผู้สอนได้แสดงความรับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้เรียนสนใจและต้องการเรียนรู้ในสภาวะของความสบายใจ ไร้กังวล และไม่กลัว และผู้สอนต้องดูแลการเรียนการสอนให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในวิถีทางที่เอื้อต่อการพัฒนาของผู้เรียนมากที่สุด และประการที่ 4 ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน มิใช่สิ่งที่คุณสอนกระทำต่อผู้เรียน หรือวิธีสอนที่คุณสอนใช้ แต่เป็นความเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับกระบวนการการเรียนการสอนที่ใช้

จากการสังเคราะห์และประมวลสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาแนวคิดเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมหลักที่ต้องการศึกษา 6 ประการซึ่งผู้รู้หลาย ๆ ท่านได้กล่าวไว้ว่าเป็นพฤติกรรมของผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อันได้แก่ มีความพร้อมและเต็มใจร่วมรับผิดชอบในการเรียนรู้ วิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายและวางแผนในการเรียน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ประเมินตนเองได้ แก้ปัญหาได้ และมีความภาคภูมิใจในตัวเอง และเพื่อให้การสังเกตพฤติกรรมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมย่อยที่สำคัญของพฤติกรรมหลัก 6 ประการดังกล่าวแล้ว โดยอาศัยข้อค้นพบจากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ดังจะได้นำเสนอในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1: พฤติกรรมหลักและพฤติกรรมย่อยของผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

พฤติกรรม	ชื่อพฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมย่อย								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	ความพร้อมและเต็มใจ ร่วมรับผิดชอบในการ เรียนรู้	รู้บทบาทของ ตนเองในฐานะ ของผู้มีส่วนร่วม ในการ เรียนรู้ (Rogers, 1951, 1969; Tiberus & Billson, 1991)	ริเริ่มพูดถึงความ ต้องการในการ เรียนรู้เองเพราะ เห็นประโยชน์ ของการเรียนรู้ (Mcgee, 1992; Wenden, 1991)	ร่วมมือใน กิจกรรมการ เรียนการสอน ในและนอก ห้องเรียนเป็น อย่างดี (Abercrombie ใน Boud, 1982)	สามารถศึกษา ได้โดยไม่ต้อง อยู่ภายใต้การ ควบคุมของ ผู้อื่น (Sheerin ใน Benson & Voller, 1997)	พร้อมที่จะจัด การกับปัญหา ที่จะเกิดขึ้นใน กระบวนการ เรียนรู้ (Rogers, 1969; Tiberus & Billson, 1991)				
2	ความสามารถ วิเคราะห์ความ ต้องการ ในการเรียนรู้	รู้ว่างานที่ทำมี ความสำคัญ (Wenden, 1991)	รู้ว่างานที่ทำยาก หรือง่ายสำหรับ ตัวเอง (Wenden, 1991)	รู้ว่างานที่ทำ ต้องหาแหล่ง ข้อมูลเพิ่มเติม (Wenden, 1991)	รู้จักแหล่ง ข้อมูลที่ ต้องการ และ ใช้ประโยชน์ จากแหล่ง ข้อมูลนั้นๆ ได้ (Knowles ใน Boud, 1981)	จัดสรรเวลาใน การทำงานให้ เหมาะสม (Chaffee, 1993)				

พฤติกรรมที่	ชื่อพฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมย่อย								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	กำหนดเป้าหมายและวางแผนในการเรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้	กำหนดเป้าหมายย่อย ๆ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหลัก (Bandura, 1967 ใน Crain ed., 1992; Holec, 1981)	ต้องการทราบว่าการที่จะทำงานในเป้าหมายย่อยให้ลุล่วงต้องอาศัยความสามารถ และแหล่งข้อมูลอะไร (Knowles ใน Boud, 1981; Wenden, 1991)							
4	การประเมินตนเอง	ผู้เรียนสามารถตั้งมาตรฐานภายในที่เหมาะสมกับตัวเองเพื่อกำกับควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (Bandura, 1967 ใน Crain ed., 1992)	ผู้เรียนรู้จักจุดเด่นและจุดด้อยของตัวเอง (Sheerin ใน Benson และ Voller, 1997)	ผู้เรียนรู้ว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบอะไร (Kolb, 1984 ใน Kohonen, 1992)	ผู้เรียนสามารถเลือกสิ่งที่จะทำตามความสามารถและความชอบเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเองและรักษาระดับแรงจูงใจ (Fisher, 1990 และ Littlejohn, 2001)	ผู้เรียนเลือกเกณฑ์ที่จะใช้ประเมินตนเองในการเรียนรู้ได้ (Holec, 1981)				

พฤติกรรมที่	ชื่อพฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมย่อย								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	การแก้ปัญหา	ยอมรับว่ามีปัญหา	คิดได้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง และรู้ว่าปัญหานี้จะส่งผลกระทบต่อผู้เรียนอย่างไร	คิดถึงวิธีแก้ปัญหามากๆ วิธีที่เป็นไปได้	ระบุได้ว่าอะไรคือข้อดีและข้อเสียของวิธีแก้ปัญหแต่ละวิธี	สามารถเลือกวิธีแก้ปัญหที่เหมาะสมกับตัวเองและสถานการณ์มากที่สุดได้	ประเมินผลการใช้วิธีการแก้ปัญหที่เลือก	ปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสมโดยพิจารณาจากผลการประเมินที่ได้	ทราบแหล่งของความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา (Dearden, 1975 ใน Boud, 1981; Chaffee, 1995)	
6	ความภาคภูมิใจในตัวเอง	มีลักษณะทางกายภาพดี มีบุคลิกภาพดี (Coopersmith, 1967 ใน Checkering, 1993)	มีสุขภาพดี มีวิถีดำเนินชีวิตที่ดี (Pascarella และ Terenzini 1991 ใน Chickering, 1993)	มีจุดเด่นที่ตัวเองรับรู้และสังคมยอมรับ (Erikson, 1968 ใน Chickering, 1993)	มีสุขภาพจิตดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความคิดเชิงบวกต่อตัวเอง (Chickering, 1993)	เชื่อมั่นในความคิดของตนเอง กล้าคิดและกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (Maslow, 1962 ใน Joyce et al, 1992)	มีความวิตกกังวลน้อย แต่เมื่อเกิดความวิตกกังวลจะมีพลังใจในการคิดและจัดการกับปัญหา (Rogers, 1951 ใน Joyce et al., 1992)	มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีความคิดเชิงบวกกับผู้อื่น และมองโลกในแง่ดี (Maslow, 1962 ใน Joyce et al. 1992)	ทำงานที่รับผิดชอบได้สำเร็จ (Bandura, 1967)	ได้พัฒนาตัวเองขึ้นเรื่อยๆ ตามมาตรฐานภายในที่ตนเองตั้งขึ้น (Bandura, 1967)

4. ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผลต่อการพัฒนาผู้เรียน

การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองนอกจากจะทำให้เกิดการพัฒนาคณาการการเรียนรู้แล้ว ยังส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในภาพรวม ตามทฤษฎีของซิคเกอร์ริง (Chickering, 1993) และ แกรี แอล ดิคสัน (Gary L. Dickson, 1991) ซิคเกอร์ริงได้กล่าวถึง การพัฒนานักศึกษา 7 ด้าน (The Seven Vectors) ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องทำให้เกิดขึ้น เมื่อเราจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เช่น เรื่อง Non-directive Teaching (Rogers, 1983 อ้างใน Joyce et al, 1992) และ The Social Context of Teaching and Learning (Rogers, 1969 อ้างใน Joyce et al. 1992; Tiberius & Billson, 1991) เราจะเน้นเรื่องความสำคัญของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ และยอมรับผิดชอบในการเรียนสูง รู้จักวางเป้าหมายในการเรียนรู้ รู้จักการจัดการกับอารมณ์ตนเอง และปัญหาโดยการช่วยเหลือของผู้สอน และเนื่องจากการจัดการศึกษาตามแนวนี้เน้นเรื่องแรงจูงใจภายใน ผู้เรียนจึงได้รับการพัฒนาไปสู่การรู้จักตนเองในสภาพที่เป็นจริง การเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อนจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้จักรับฟังผู้อื่น คัดค้านและเสนอแนวคิดของตนโดยไม่ก้าวร้าว เมื่อไม่เห็นด้วย ผลที่เกิดขึ้นจะสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาทั้ง 7 ด้านของซิคเกอร์ริง คือ

1. การพัฒนาสมรรถภาพ (Developing competence) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถภาพทางสติปัญญา และสมรรถภาพทางการสื่อสารระหว่างบุคคล
2. การพัฒนาทางอารมณ์ (Managing emotions)
3. การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Moving through autonomy toward interdependence) อันประกอบไปด้วย ความมีอิสระทางอารมณ์ ความมีอิสระในการดำเนินชีวิตตนเอง และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน
4. การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่เหมาะสม (Developing mature interpersonal relationship)
5. การพัฒนาความมีเอกลักษณ์แห่งตน (Establishing identity)
6. การพัฒนาการกำหนดเป้าหมายในชีวิต (Developing purpose)
7. การพัฒนาความเป็นผู้มีคุณธรรม (Developing integrity) โดยมุ่งเน้นที่ความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม

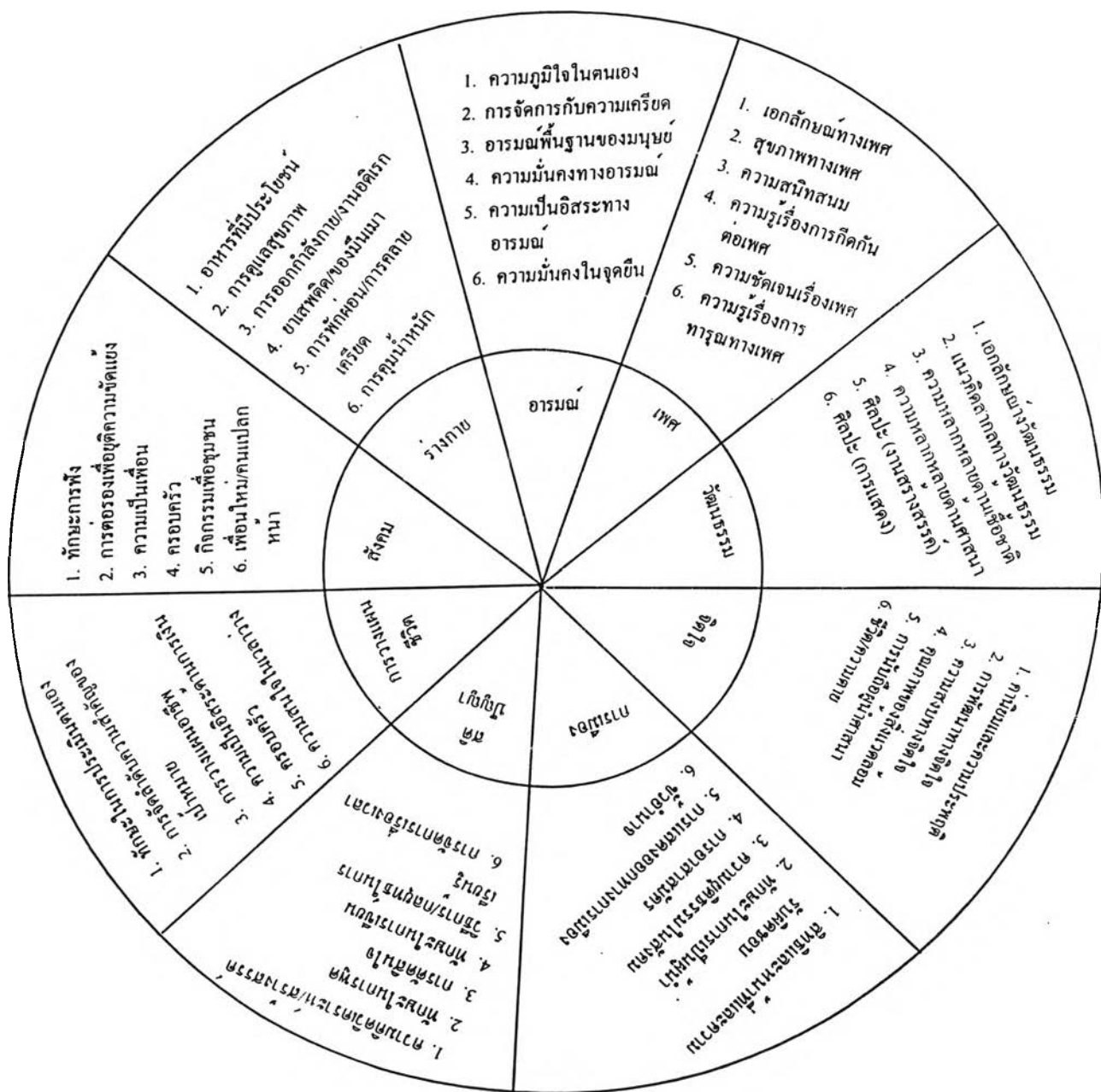
นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่า ผลหลายประการที่น่าจะเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่นิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาเชื่อและรับรู้ว่าการศึกษาระดับดังกล่าวพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวพวกเขา เช่น เกรแฮม และคอคเรียล (Graham & Cockriel, 1997) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและความรับรู้ดังกล่าวของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยของประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนประมาณ 9,000 คน ในมหาวิทยาลัย 75 แห่ง ใน 27 รัฐ ระหว่างปี 1993-1994 โดยใช้แบบสอบถามที่เรียกว่า American College Testing (ACT) College Outcomes Survey โดยให้นิสิตนักศึกษาเลือกใส่เลข 1-5 เพื่อหมายถึงคุณลักษณะที่นักศึกษาคิดว่าการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวพวกเขาในระดับต่ำสุด หรือไม่มีเลย (1 = none) ถึงระดับสูงสุด (5 = very much) แบบสอบถามทั้งหมดมี 36 ข้อ ผลจากการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยส่วนมากอยู่ประมาณ 2.75 และ 3.25 ข้อที่นักศึกษารับรู้ว่าการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวพวกเขาในระดับสูงได้แก่ การได้รับการศึกษาทั่วไปที่เหมาะสม (3.83) การมีความสามารถทางวิชาการ (3.74) การพัฒนาความอยากเรียนรู้ (3.67) ความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองและเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ (3.74) การพัฒนาความสามารถที่จะทำงานจนเสร็จ (3.42) การพัฒนาทักษะและความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (3.42)

ต่อมาผู้วิจัยได้นำผลที่ได้ไปเทียบกับแนวคิดทฤษฎีด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา ผลการวิจัยเดิมและแนวคิดขององค์กรธุรกิจ เรื่องลักษณะของบุคลากรที่พึงประสงค์ในปัจจุบันและในอนาคต พบว่า คุณลักษณะต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษารับรู้ว่าได้รับการพัฒนาในตัวพวกเขาในระดับสูง มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเดิม เช่น แนวคิดของซิคเกอร์ริง และผลการวิจัยเดิมที่ ฑู (Khu, 1992) ได้รวบรวมไว้ ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในตัวนิสิตเมื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาทางสติปัญญา การพัฒนาทางสังคม การพัฒนาส่วนบุคคล และการพัฒนาด้านวิชาชีพ อันมีเนื้อหาสอดคล้องกับผลการวิจัยของเกรแฮม และ คอคเรียล ดังกล่าวแล้ว ส่วนทางด้านแนวคิดขององค์กรธุรกิจ พบว่าคุณสมบัติที่บริษัทต้องการในตัวบุคลากร (และนั่นหมายถึง คุณสมบัติที่ต้องได้รับการพัฒนาในขณะที่ผู้เรียนศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา) คือความสามารถในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งความสามารถทางสติปัญญา (Senge, 1990 ใน Watkins & Marsick, 1992;

Garvin, 1993 และ Chaffee, 1995) นอกจากนั้นคุณสมบัติสำคัญที่บุคลากรต้องมีในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นงานประเภทใดคือทักษะในการสื่อสาร ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และความสามารถในการแสวงหาความรู้และวิจัย เป็นต้น (Grandillo and Cripps, 1998)

งานวิจัยที่น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่งคืองานวิจัยของ ดิคสัน โชรอที และ ทายีน (Gary L. Dickson, Roger W. Sorochty & Jerome D. Thayen, 1998) ซึ่งใช้เวลาศึกษาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการศึกษาดัง 10 ปีคือระหว่างปี 1986-1996 การศึกษาวิจัยนี้ต้องการตรวจสอบความต้องการในการพัฒนานักศึกษาจากบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ผู้บริหารระดับสูงที่รับผิดชอบด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัยในอเมริกา บุคลากรของรัฐ บุคลากรผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาของรัฐและเอกชน ผู้รับผิดชอบด้านการพัฒนานิสิต นักศึกษาและผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้พบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มเหล่านี้เกี่ยวกับการจัดอันดับความสำคัญของสิ่งต่างๆ ที่แต่ละกลุ่มต้องการให้เกิดการพัฒนาในตัวผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ผลของการวิจัยระบุหัวข้อการพัฒนา 54 หัวข้อที่ได้รับการเลือกในอันดับสูงสุด 6 อันดับแรก ในการพัฒนา 9 ด้านของ ดิคสัน (Dickson, 1991) เดิมรายละเอียดในแต่ละส่วนการพัฒนาและในภาพรวม จะถูกแสดงไว้ในแผนภูมิที่ 3 และในตารางที่ 2 จะเห็นว่าเป็นผลส่วนหนึ่งที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เช่น การพัฒนาความรู้สึกลึกซึ้งในตนเอง ทักษะในการประเมินตนเอง การคิดอย่างวิเคราะห์วิจารณ์และสร้างสรรค์ และการพัฒนาการรับรู้เรื่องสิทธิและความรับผิดชอบของตนเอง

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบหลักสูตรในการพัฒนานิสิตนักศึกษาาระบுவุฒัฒนาการพัฒนา 54 หัวข้อ จัดอันดับตามความสำคัญอันเป็นผลจากการวิจัย (Dickson, Sorochty และ Thayen, 1998)

โครงสร้างของรูปแบบหลักสูตรในการพัฒนานิสิตนักศึกษา เฉพาะหัวข้อที่ได้รับการจัดอันดับความสำคัญเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 2 ผลสรุปหัวข้อการพัฒนาที่ได้รับเลือกเป็นอันดับ 1 ใน 9 มิติ

มิติ	หัวข้อที่ได้รับการเลือกเป็นที่ 1	ลำดับที่	S.D.
อารมณ์	ความภาคภูมิใจในตนเอง	1	1.58
การวางแผนชีวิต	ทักษะในการประเมินตนเอง	2	1.61
จิตใจ	ค่านิยมและความประพฤติ	3	1.69
สติปัญญา	ความคิดวิเคราะห์/สร้างสรรค์	4	1.90
การเมือง	สิทธิและความรับผิดชอบ	5	2.14
วัฒนธรรม	เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม	6	2.19
สังคม	ทักษะในการฟัง	7	2.37
เพศ	เอกลักษณ์ทางเพศ	8	2.49
ร่างกาย	อาหารที่มีประโยชน์	9	2.63

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันมีส่วนสัมพันธ์กับแนวคิดทฤษฎีเรื่องการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และแรงจูงใจของผู้เรียน รวมทั้งผลจากงานวิจัยหลายชิ้นทำให้สามารถสรุปได้ว่า ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านคุณภาพการเรียนรู้แล้ว ยังทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้านที่มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตในการทำงาน ในการศึกษาต่อและในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องและเหมาะสมในสังคม ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่เป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และเป็นความคาดหวังของผู้เรียนในระดับนี้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง สามารถจัดการกับความเครียด มีความมั่นคงและมีความเป็นอิสระทางอารมณ์ สามารถประเมินตนเอง วางแผนและจัดลำดับความสำคัญของ

เป้าหมาย มีความคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ รวมทั้งสามารถพัฒนาวิธีการและกลยุทธ์ในการเรียนรู้ได้ ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงควรมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองในตัวผู้เรียน

5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ปัญหาของการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และลักษณะของผู้เรียนภาษาที่ด

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาขอกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศเป็นสังเขป เพื่อประกอบการกำหนดกรอบ รูปแบบ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ประเด็นหลักที่ผู้ศึกษาต้องการเสนอมีดังนี้

1. การเรียนการสอนภาษาต้องมุ่งเน้นที่ความสามารถในการสื่อสารเป็นสำคัญ ผู้ที่รู้ภาษาต้องรู้จักทั้งหลักเกณฑ์ต่างๆ ในระบบภาษาที่ วิดโดสัน (Widdowson, 1978) เรียกว่า Usage หรือ Signification (หรือส่วนที่เรียกว่า Linguistic competence) และรู้จักวิธีใช้รูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการสื่อสาร หรือที่เรียกว่า Use หรือ Value (หรือส่วนที่เรียกว่า Communicative competence) นักภาษาศาสตร์หลายท่านเช่น วิดโดสัน (Widdowson, 1978), โฮมส์ (Hymes, 1979), แอลเลน และวิดโดสัน (Allen & Widdowson, 1979), ออลไรท์ (Allwright, 1979) และ บรัมฟิท (Brumfit, 1979) ได้เน้นว่าการรู้จักกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในภาษาไม่ได้ประกันว่าผู้รู้จะสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ผู้ที่สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพย่อมต้องมีความรู้เรื่องกฎเกณฑ์ภาษาอยู่ในระดับที่เพียงพอ

2. การเรียนการสอนภาษาเป็นภาษาต่างประเทศ ต้องพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ภาษาในการสื่อสารมากที่สุด ในลักษณะของชั้นเรียนที่มีขนาดใหญ่ การสื่อสารระหว่างผู้สอน 1 คน กับผู้เรียน 30-40 คน จะลดโอกาสในการใช้ภาษา และทำให้การสื่อสารขาดความเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนเสริมการเรียนรู้กันเองจึงเป็นสิ่งที่ต้องสนับสนุน (Kohonen, 1989 และ Mohan & Smith, 1983 ใน Nunan ed. (1992); Wenden (1991); และ Seligson, (1999)

3. การเรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพต้องเน้นด้านความถูกต้องของการใช้ภาษา (Accuracy) ความเหมาะสมในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Appropriacy) และความคล่องแคล่วในการสื่อสาร (Fluency) ดังนั้นสิ่งที่สำคัญในกระบวนการเรียนการสอนคือ การหาโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์จริง หรือสัมผัสภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจริงให้มากที่สุด (Maximum exposure to authentic language use) เพราะการกระทำดังกล่าวจะช่วยให้การเรียนรู้เรื่องรูปแบบของภาษาและความหมายที่ใช้ในการสื่อสารเกิดได้ตามธรรมชาติ การเพิ่มความตระหนักรู้เรื่องความแตกต่างของภาษาในรูปแบบที่ใช้อยู่จริง (Authentic input) เมื่อเทียบกับภาษาต่างประเทศระดับที่อยู่ในความสามารถของผู้เรียน (Interlanguage) และการพัฒนาความเป็นอัตโนมัติ (Automatization) ในการใช้ภาษาต่างประเทศให้เกิดขึ้น อันนำไปสู่ความคล่องแคล่วในการสื่อสาร (Widdowson, 1978; Kohonen, 1992 ใน Nunan ed. 1992 และ Thompson, 1996 อ้างใน Lee 1998) แต่ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนจะมีเป้าหมายหลายประการ การจัดวิธีการเรียนการสอนแต่ละวิธีจะให้ความสำคัญแก่เป้าหมายเหล่านี้ในระดับที่แตกต่างกัน

4. การเรียนภาษาต่างประเทศคือการทดสอบสมมติฐานที่อาศัยความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ เพื่อตรวจสอบดูว่าความเชื่อที่มีนั้นถูกต้องหรือไม่ ใช้ได้หรือไม่ในสถานการณ์สื่อสารจริง ๆ ในสภาพดังกล่าวผู้เรียนต้องเสี่ยงที่จะใช้ภาษาในการสื่อสาร แล้วนำผลที่ได้มาเสริมสร้างหรือปรับเปลี่ยนฐานความรู้เดิมของตน (Taba, 1953 ใน Joyce et al, 1992; Wenden, 1991)

5. การเรียนภาษาต่างประเทศมิใช่การเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ละทิ้งในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง Widdowson (1978) กล่าวว่าถ้าเราเรียนภาษาในลักษณะนี้ไม่ว่าจะเป็นในบริบทของภาษาแม่ ภาษาที่สอง หรือภาษาต่างประเทศ เราคงแก่ตายก่อนที่จะมีความสามารถสื่อสารในภาษาใดภาษาหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนโดยนักภาษาศาสตร์หลายท่าน เช่น Nunan (1998) กล่าวว่า เวลาเราเรียนภาษา เราจะเรียนสิ่งใหม่หลาย ๆ สิ่งในเวลาเดียวกัน แต่สิ่งเหล่านี้จะมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อทำหน้าที่ในการสื่อสารความหมายบางอย่าง เมื่อสิ่งที่เราเรียนรู้ใหม่มีหลายสิ่งเราจะพยายามทำความเข้าใจโดยอาศัยความรู้เดิมมาช่วย การเรียนการสอนภาษาจึงต้องเน้นพัฒนาความสามารถผู้เรียนในการจัดการกับปัญหาหรือสิ่งที่ไม่รู้ ผู้เรียนต้องมีความสามารถ ความกล้า และความอดทนที่จะเผชิญกับสิ่งที่ไม่รู้ ดังนั้นบรรยากาศในการเรียนการสอนต้องมุ่งพัฒนาการมองตัวเองในแง่ที่ดี

ความภูมิใจในตนเอง และความมั่นใจในตนเองในตัวผู้เรียน โดยอาศัยบทบาทของผู้สอนในฐานะผู้คอยอำนวยความสะดวก และเพื่อนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ (Rogers, 1953; Vygotsky, 1935 ใน Crain ed. 1992 และ Kohonen, 1989 ใน Nunan, 1992)

6. ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อ 5 และการพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับความคล่องในการใช้ภาษา (Fluency) การเรียนการสอนภาษาควรพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการรับรู้ข้อมูลภาษาเป็นกลุ่ม คำที่มักปรากฏด้วยกันเพื่อสื่อความหมายใดความหมายหนึ่ง (Collocations) ยกตัวอย่างเช่น to answer the telephone, heavy traffic และ a ceasefire agreement ถ้าผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้จัดระบบการสังเกต และความจำแบบนี้จนเป็นนิสัย ผู้เรียนจะสามารถลดเวลาที่ใช้ในการคิดหาคำศัพท์ เพื่อสามารถสื่อสารได้คล่องขึ้น และความสามารถชนิดนี้เรียกว่า Collocational competence (Sinclair, Willis, Carter, Lewis อ้างใน Hill, 1999)

7. การเรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นถ้าเชื่อมโยงกับเนื้อหา (Subject matter) ที่ผู้เรียนสนใจ เพราะเนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการเรียนรู้ ดังนั้นการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาของสิ่งที่ จะศึกษา หรือเลือกสิ่งที่จะนำมาเป็นบทเรียนจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้และเพิ่มคุณภาพในการเรียนรู้ (Widdowson, 1978; Bruner, 1966 & Ausubel, 1969 อ้างใน Joyce et al, 1992; Holec, 1983 และ Wenden, 1991)

8. การเรียนภาษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่สอง หรือภาษาต่างประเทศ เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความพยายามอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตดังที่ Thompson (1996 อ้างใน Lee 1998) กล่าวว่า “Language learning is a lifelong endeavour.” ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจะต้องช่วยเหลือผู้เรียนให้ตระหนักถึงคุณค่าของการเรียนภาษาด้วยตนเองนอกห้องเรียน เพื่อผู้เรียนจะได้พัฒนานิสัยในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถรักษารวมทั้งพัฒนาระดับความสามารถในการใช้ภาษาหลังจากจบการเรียนในห้องเรียนหรือจากสถานศึกษาไปแล้ว ซึ่งคงได้กล่าวแล้วว่าในยุคปัจจุบันและอนาคต ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่สำคัญมาก

เมื่อได้พิจารณาประเด็นหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนภาษาในเชิงแนวคิด ทฤษฎีแล้ว ผู้ศึกษาใคร่ขอกล่าวถึงปัญหาที่พบในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในประเทศไทย ผลจากการศึกษาวิจัย รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่น ๆ เช่น จากการสัมมนา และอภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนิสิตและบัณฑิตไทยสะท้อนให้เห็นภาพปัญหาเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษที่ตกต่ำลงของผู้ที่ศึกษาในหรือจบการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา ปัญหาที่มักได้รับการพูดถึงคือ ถึงแม้ว่านิสิต และบัณฑิตของเราจะเรียนภาษาอังกฤษมาเป็นเวลาหลายปี (ประมาณ 10 ปีขึ้นไป) แต่ความสามารถในการใช้ภาษายังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ หรือในระดับที่ใช้งานไม่ได้ ไม่ว่าจะ เป็นในบริบทของการทำงานหรือการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับประเด็นนี้คือ งานวิจัยของ สุธรรม อารีกุล (2540: 9-10) ที่พบว่า “คุณภาพของนักเรียนที่เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาดกต่ำลงตามลำดับ โดยเฉพาะความรู้ทางชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ ประกอบกับการเรียนการสอนที่ไม่ได้คุณภาพในสถาบัน อุดมศึกษา ส่งผลให้บัณฑิตที่ผลิตออกมามีคุณภาพตกต่ำลง ทั้งในด้านภาษา.... ความรู้ ความสามารถในทางวิชาการ ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์.... ความรอบรู้การ แสวงหาความรู้ การเรียนรู้....”

ในส่วนที่เกี่ยวกับความต้องการของตลาดงานที่มีต่อบัณฑิตด้านการใช้ภาษา การสัมมนาเรื่อง ความคาดหวังของตลาดงานต่อบัณฑิต (รายงานการสัมมนาประจำปี จัดโดย สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539) ซึ่งมีผู้ประกอบการและเจ้าของกิจการเข้าร่วม สัมมนาประมาณ 200 คน เป็นตัวแทนของกิจการต่าง ๆ ประมาณ 100 บริษัท ผลปรากฏว่า นายจ้างส่วนใหญ่ไม่พอใจความสามารถในการใช้ภาษาของบัณฑิตที่จบจากสถาบันอุดมศึกษาไทย บัณฑิตมีความรู้เกี่ยวกับภาษา แต่ขาดความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร ในชีวิตจริง และประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่เป็นข้อมูลย้อนกลับจากผู้ใช้บัณฑิต คือ บัณฑิตขาดความกระตือรือร้นและความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยตนเอง ความเห็นดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากการอภิปรายพิเศษเรื่อง English at Work : Smooth as Silk ซึ่งจัดขึ้นที่สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2542 โดยคณะ วิทยากรจากบริษัทการบินไทย จำกัด ซึ่งรับผิดชอบเรื่องการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการ ฝึกหัดพนักงานที่ปฏิบัติงานบนเครื่องบิน บัณฑิตที่จบจากสถาบันอุดมศึกษาไทยแล้วเข้า

ปฏิบัติงานในบริษัทดังกล่าว จะมีปัญหาในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและขาดความมั่นใจในการใช้ภาษา นอกจากนั้นผู้ปฏิบัติงานยังขาดกลยุทธ์ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาของตนเอง

นอกเหนือจากภาษาอังกฤษที่ใช้ในการปฏิบัติงานแล้ว ผู้ศึกษายังพบว่า นิสิตและบัณฑิตยังมีปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาต่อ ตัวอย่างเช่น แพทยสภาแห่งประเทศไทยและคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดประชุมเชิงวิชาการเพื่อปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนในวิชาชีพทางแพทยศาสตร์ (ปริดาทัศนประคิษฐ์, 2542) และในการประชุมดังกล่าวได้มีการแสดงความวิตกเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาแพทย์ในภาพรวม ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบคือนักศึกษาแพทย์มีความสามารถทางภาษาอังกฤษไม่เพียงพอที่จะอ่านตำรา หรือศึกษาข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวกับวิชาชีพของตนได้ นับเป็นการสกัดกั้นการขยายความรู้ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาดังกล่าวเป็นอย่างมาก กอรปกับสิ่งนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นในวิชาชีพที่มีการขยายตัวขององค์ความรู้อยู่ตลอดเวลาและอย่างรวดเร็ว ซึ่งผลของการประชุมดังกล่าว ทำให้เกิดแรงกดดันในการปรับรูปแบบการเรียนการสอนในภาควิชาการที่รับผิดชอบการสอนภาษาอังกฤษของคณะดังกล่าวของสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวบ่งชี้อีกตัวหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการใช้ภาษาของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาไทยอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจคือ ผลของการสอบวัดสมิทริภาพการใช้ภาษาอังกฤษที่จัดให้กับนิสิตระดับคหุฎิบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานที่จัดทำขึ้นโดย สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งผลของการทดสอบใช้เทียบกับคะแนนการทดสอบของแบบทดสอบที่มีชื่อเสียง เช่น TOEFL (Test of English as a foreign language) และ TOEIC (Test of English as International Communication) ผลของการทดสอบดังกล่าว ซึ่งครอบคลุมทักษะการฟัง การอ่าน การเขียน และการพูด จะแสดงระดับความสามารถที่แท้จริงของผู้สอบด้านการอ่านเข้าใจความและการเขียน แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ

1. ระดับความสามารถจำกัดมาก (Extremely limited user)
ได้คะแนนน้อยกว่า 40% ของคะแนนรวม
2. ระดับความสามารถต่ำสุดที่พอใช้งานได้ (Marginal user)
ได้คะแนน 40-48% ของคะแนนรวม
3. ระดับความสามารถปานกลาง (Moderate user)
ได้คะแนน 49-55% ของคะแนนรวม
4. ระดับความสามารถดี (Competent user)
ได้คะแนน 56-63% ของคะแนนรวม
5. ระดับความสามารถดีมาก (Very good user)
ได้คะแนน 64% ขึ้นไป

และจากการศึกษาผลการสอบตั้งแต่ พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบันทั้งสิ้น 4 ครั้ง พบว่า ผู้สอบไม่ผ่านคือจัดอยู่ในประเภทความสามารถจำกัดมากมีถึง 63, 72, 67 และ 71 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ ผลสอบดังกล่าวจะชี้ให้เห็นภาพรวมของระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของนิสิตบัณฑิตศึกษา ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันสะท้อนให้เห็นปัญหาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอย่างชัดเจน นิสิตนักศึกษาที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากสถานศึกษาแล้ว ส่วนมากจะขาดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง สาเหตุส่วนหนึ่งคงมาจากการขาดการปลูกฝังผู้เรียนให้มีความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเมื่อจบจากสถานศึกษาแล้ว

เมื่อเป็นเช่นนี้ การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงสมควรปรับปรุงแบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างผู้ที่มีแนวโน้มว่าจะประสบความสำเร็จในการเรียนภาษา ผู้รู้ทางด้านการเรียนการสอนภาษาที่สอง หรือภาษาต่างประเทศหลายท่าน อาทิเช่น Rubin, 1975; Stern, 1975 อ้างใน Cotterall, 1995; Thomson, 1996 อ้างใน Lee, 1998; และ Omaggio, 1978 อ้างใน Wenden, 1991) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาพอสรุปได้ว่า ผู้ที่เรียนภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพควรมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. ผู้เรียนภาษาที่ดีจะเป็นผู้ที่เขาได้ถูกต้องและเต็มใจที่จะเขาเมื่อพบกับสิ่งที่ไม่รู้ ในลักษณะนี้ผู้เรียนต้องมีระบบจัดเก็บข้อมูลที่ดีแล้วอย่างดี เพื่อนำมาใช้ประกอบกันในการ เขา อีกทั้งยังต้องพร้อมและมีความสุขกับการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม และแหล่ง ข้อมูลอื่น ๆ ที่อาจหาได้เพื่อช่วยในการเข้าใจสิ่งที่ไม่รู้ คาร์ตัน (Carton, 1966 อ้างใน Rubin, 1975) กล่าวว่า การเขาประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา ข้อมูลอย่างรวดเร็ว เพื่อหาข้อมูลมาช่วยทดสอบว่าสิ่งที่เขานั้นเป็นไปได้หรือไม่ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความน่าจะเป็นไปได้โดยการศึกษาข้อมูลให้ละเอียดกว่าเดิม และขั้นตอนที่ 3 การปรับการเขาเสียใหม่โดยอาศัยข้อมูลที่นำมาเพิ่มเติมภายหลัง

2. ผู้เรียนภาษาที่ดีต้องเต็มใจที่จะเสี่ยง เขาต้องยอมรับบทบาทของเขาว่าเหมือน เด็กที่เพิ่มเริ่มหัดเดิน (linguistic toddlers) ซึ่งเมื่อมีความต้องการที่จะสื่อสาร อาจทำผิดหรือ ลองผิดลองถูกอยู่เสมอ เพื่อการได้สัมผัสประสบการณ์จริง และเรียนรู้จากประสบการณ์ เหล่านั้น

3. ผู้เรียนภาษาที่ดีต้องใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการเรียนภาษา กล่าวคือต้องมีความ กระตือรือร้นที่จะใช้ภาษาในการสื่อสาร เขาจะพยายามใช้กลยุทธ์ และความรู้ที่มีอยู่เกี่ยวกับ ภาษาที่ศึกษานั้นทุกอย่างเพื่อให้เขาสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้เข้าใจ ความสำเร็จในความ พยายามดังกล่าวจะสามารถพัฒนาแรงจูงใจของเขาให้อยู่ในระดับสูงได้

4. ผู้เรียนภาษาที่ดีไม่รู้สึกรู้สึกท้อถอยหรืออายเมื่อพูดผิดหรือใช้ภาษาผิด แต่เขาจะ พร้อมที่จะเรียนจากความผิดนั้นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ภาษาของเขา

5. ผู้เรียนภาษาที่ดีต้องสนใจเรื่องรูปแบบของภาษา (form) ด้วย แต่การสนใจ ดังกล่าวไม่ใช่โดยการท่องจำ ผู้เรียนภาษาที่ดีต้องเป็นคนช่างสังเกต รู้จักวิเคราะห์หาความ สัมพันธ์ จัดประเภท และสังเคราะห์ข้อมูลภาษาที่พบ เพื่อสร้างแบบข้อมูลที่เอื้อต่อการจดจำ และในการสนื่อดังกล่าวผู้เรียนจะสามารถทบทวนหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบภาษาได้ง่าย ขึ้นเมื่อพบกับข้อมูลภาษาที่ใช้ในสถานการณ์จริง (Authentic data) อื่น ๆ

6. ผู้เรียนภาษาที่ดีต้องหมั่นฝึกฝน โดยพยายามหาโอกาสที่จะฝึกฝนในทุก รูปแบบ เช่น ดูภาพยนตร์ ฟังเพลง ฟังข่าวภาษาต่างประเทศ อ่านสิ่งพิมพ์ที่ตนเองสนใจที่ใช้ ภาษาต่างประเทศ หรือหาโอกาสติดต่อกับเพื่อนต่างชาติโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ เขา เต็มใจที่จะออกเสียงตามต้นแบบเพื่อปรับปรุงการออกเสียง หรืออาสาที่จะพูดในชั้นเพื่อ พัฒนาทักษะในการพูด

7. ผู้เรียนภาษาที่ดีต้องควบคุมการใช้ภาษาของตนเองและศึกษาการใช้ภาษาของ ผู้อื่น เพื่อควบคุมการเรียนรู้ของตนอยู่เสมอ และปรับความรู้ รวมทั้งการใช้ภาษาให้อยู่ใน มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ

8. ผู้เรียนภาษาที่ดีต้องสนใจเรื่องหน้าที่ของภาษา ในลักษณะนี้ผู้เรียนต้องเข้าใจ ความยืดหยุ่นของภาษา ที่ไม่มีความสัมพันธ์ในลักษณะ 1 ต่อ 1 ในระหว่างรูปแบบและ หน้าที่หรือความหมาย ยกตัวอย่างเช่น คำ 1 คำ อาจมีหลายความหมาย หรือเราอาจสื่อ ความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยใช้ภาษาได้หลายรูปแบบ

9. ผู้เรียนภาษาที่ดีต้องพัฒนาภาษาที่ตนเรียนให้เป็นระบบภาษาที่แยกออกมาต่าง หากจากภาษาแม่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแจ่มชัด เช่น พยายามคิดเป็นภาษาที่สอง เพื่อ หลีกเลี่ยงการแทรกแซงจากภาษาแม่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแปลตรงตัว (Direct translation) หรือการใช้โครงสร้างของภาษาแม่ในภาษาที่สอง เป็นต้น การพัฒนาระบบ ภาษาที่สองแยกจากระบบของภาษาแม่ จะช่วยให้เห็นภาพที่ชัดเจนของภาษาทั้ง 2 ภาษา ซึ่ง อาจนำมาเปรียบเทียบหรือเปรียบเทียบได้ในภายหลังเพื่อให้เข้าใจภาษาได้อย่างลึกซึ้ง มากขึ้น

10. ผู้เรียนภาษาที่ดีมักมีความอดทนสูงทั้งกับตัวเองและผู้อื่น รวมทั้งเป็นผู้ที่มี ใจกว้าง พยายามคิดและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ จากมุมมองของผู้อื่น (ซึ่งในที่นี้หมายถึง ชาวต่างชาติที่พูดภาษาที่ตนศึกษานั้น) ยกตัวอย่างเช่น ภาษาอังกฤษจะมีสำนวนมากมายที่ ไม่อาจเข้าใจได้ตรง ๆ แต่ต้องอาศัยบริบทในการทำความเข้าใจ ผู้เรียนที่ดีต้องพยายาม นึกถึงตนเองในสภาพการณ์อื่น ๆ เพื่อเรียนรู้ และเข้าใจภาษารวมทั้งวัฒนธรรม และสภาพ ความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษาอื่นที่ตนศึกษาด้วย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ รวมทั้งลักษณะของผู้เรียนภาษาที่ดี จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะส่งผลเชิงบวกอย่างมากต่อการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เพราะการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการเรียนรู้ วิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ วางแผนในการเรียนรู้ และประเมินการเรียนรู้ของตน สามารถทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารจริงมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความสามารถในการใช้ภาษาทั้งทางด้านความรู้พื้นฐานของภาษา และการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารจริง การพัฒนาความเป็นอัตโนมัติในการใช้ภาษา รวมทั้งความภาคภูมิใจในตัวเอง นอกจากนี้ การเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในตัวเองจะทำให้ผู้เรียนเกิดความกล้ามีกำลังใจ และไม่ท้อถอยในการเรียนไม่ว่าจะเป็นการเรียนภาษา หรือการเรียนวิชาอื่น ๆ ที่มีองค์ความรู้กว้างขวาง เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และไม่สิ้นสุด

6. การประเมินความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

ในกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนต้องตระหนักว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การที่ผู้สอนจะประเมินผู้เรียนที่หลากหลายกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้พื้นฐาน ทักษะคิดต่อการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และความสามารถในการใช้ภาษา ด้วยบททดสอบเดียวกัน และใช้เกณฑ์เดียวกัน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนกำหนด การประเมินดังกล่าวจะมีจุดอ่อนตรงมิได้เน้นว่า การศึกษาคือการพัฒนา อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสูญเสียความมั่นใจในตัวเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง อีกทั้งขาดโอกาสในการพัฒนาความสามารถในการรู้จักตนเอง ประเมินตนเอง รวมทั้งพัฒนาตนเอง นอกจากนั้น การประเมินผลในแบบเดิมอาจส่งผลให้เกิดทัศนคติในเชิงลบต่อการเรียนรู้ (Hart, 1994; Littlejohn, 2001) เพราะความเชื่อแนวใหม่ว่า การศึกษาต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดเชิงบวกกับตนเอง เพื่อนำไปสู่แรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ นักการศึกษา และนักจิตวิทยาการศึกษาเป็นจำนวนมากจึงหันมาให้ความสำคัญกับการประเมินผลในลักษณะใหม่เพื่อทำให้การประเมินผลส่งเสริมการเรียนการสอนมากขึ้น การประเมินในลักษณะดังกล่าวมีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น การประเมินทางเลือกใหม่ (Alternative assessment) การประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Performance assessment) การประเมินแบบองค์รวม (Holistic assessment) การประเมินความสามารถที่เป็นผลลัพธ์ (Outcome-based assessment) และการประเมินความสามารถที่แท้จริง (Authentic assessment) (Hart, 1994; <http://culture.cuc.fr/lang/eng/eedu2.4i.htm>)

ในภาพรวม การประเมินความสามารถที่แท้จริง มีลักษณะเด่น ๆ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ต้องเกี่ยวข้องกับงานที่มีประโยชน์ น่าสนใจ มีความสำคัญเพราะเป็นจุดประสงค์หลักในการเรียนรู้ และมีความหมายกับผู้เรียน
2. มีลักษณะเหมือนกิจกรรมการเรียนรู้
3. ต้องอาศัยทักษะการคิด และการประมวลความรู้ความเข้าใจเพื่อทำงานลุล่วงด้วยดี

4. ต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะประเมินโดยใช้มาตรฐานอะไร (ผู้สอนกับผู้เรียนต้องตกลงกันก่อนว่าจะประเมินงานโดยใช้เกณฑ์อะไร ผู้เรียนสามารถซักถาม หรือเสนอความคิดเห็นส่วนตัวได้ เพื่อให้เกณฑ์ในการประเมินเป็นที่ยอมรับกันได้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน)
5. ต้องอาศัยกิจกรรมที่หลากหลายที่ผู้เรียนทำบ่อยๆ เป็นระยะ ๆ เพื่อแสดงการพัฒนาของผู้เรียนในการเรียนรู้ได้

แกรนท์ วิกกินส์ (Grant Wiggins ใน Hart, 1994) ได้กล่าวถึงการประเมินความสามารถที่แท้จริง โดยแบ่งการอธิบายเป็น 3 ส่วน คือ รูปแบบการประเมิน (Design) โครงสร้างการประเมิน (Structure) และการให้คะแนนในการประเมิน (Grading)

รูปแบบการประเมิน (Design)

รูปแบบการประเมินของการประเมินความสามารถที่แท้จริงควรมีลักษณะดังนี้

1. เนื้อหาของการประเมินต้องเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่สำคัญ เน้นเรื่องความเข้าใจและความสามารถหลักที่ระบุไว้ในหลักสูตร
2. เนื้อหาของการประเมินต้องน่าสนใจ และสะท้อนให้เห็นสถานการณ์การใช้ภาษาในชีวิตจริง
3. เนื้อหาของการประเมินจะเป็นปัญหาปลายเปิด (ไม่มีคำตอบตายตัว) และอาศัยทักษะรวมทั้งความรู้หลายลักษณะเพื่อช่วยแก้ปัญหา
4. การประเมินต้องเน้นว่าผู้เรียนได้ผลิตผลงาน หรือแสดงออกซึ่งความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสาร
5. การประเมินต้องให้ความสำคัญกับความสามารถ วิธีการเรียน และภูมิหลังที่หลากหลายของผู้เรียน

โครงสร้างการประเมิน (Structure)

โครงสร้างการประเมินความสามารถที่แท้จริง ควรมีลักษณะดังนี้

1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และมีลักษณะหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเลือกสิ่งที่ตนเองสนใจและมั่นใจว่าจะทำได้ดี อีกทั้งทำให้ตนเองได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น
2. ผู้เรียนเห็นประโยชน์ในการฝึกหัดทำ และทำซ้ำ ๆ ได้
3. ในการประเมินผู้เรียนจะได้ทำงานร่วมกับเพื่อน
4. ผู้เรียนจะทราบล่วงหน้าก่อนได้ว่าจะประเมินเรื่องอะไร อย่างไร
5. ในการกำหนดการประเมิน ผู้ประเมินต้องตระหนักเรื่องความแตกต่างของเวลาที่ผู้เรียนแต่ละคนจะใช้ในการทำกิจกรรมที่ใช้ในการประเมิน

การให้คะแนนในการประเมิน (Grading)

การให้คะแนนในการประเมินความสามารถที่แท้จริง ผู้ประเมินควรยึดหลักต่อไปนี้

1. เน้นการให้คะแนนตามมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ในภาษา และตามข้อตกลงที่กลุ่มผู้เรียน และผู้สอนร่วมกันกำหนดไว้ก่อนแล้ว
2. เน้นจุดเด่นของผู้เรียนมากกว่าจะเน้นการทำโทษ และตอกย้ำจุดด้อยของผู้เรียน
3. เน้นความสามารถหลักๆ ที่ผู้เรียนควรทำได้ มากกว่าการให้คะแนนโดยอาศัยการนับข้อผิดพลาดที่เห็นได้ง่ายที่ผู้เรียนทำ
4. เน้นการประเมินกระบวนการ เมื่อทราบว่าผู้เรียนได้มีการพัฒนาจากจุดเริ่มแรกอย่างไร ควรจะแก้ไขจุดบกพร่อง และส่งเสริมจุดเด่นของผู้เรียนอย่างไร
5. มีส่วนกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกฝนการประเมินตนเอง
6. ไม่มุ่งเน้นการเปรียบเทียบคะแนนหรือการพัฒนากับผู้เรียนคนอื่น ๆ (เพราะอาจทำให้ผู้เรียนที่อ่อนเสียกำลังใจ และมองดูการเรียนว่าเป็นการแข่งขัน มากกว่าการได้ข้อความรู้เพื่อการพัฒนา)

นอกจากนี้ ฮาร์พ (Harp, 1991 อ้างใน <http://www.gwu.edu/~eaceast/reslist/alter.html>) ได้กล่าวถึงการประเมินแบบองค์รวมในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษไว้ที่น่าสนใจว่า การประเมินดังกล่าวมีหลักสำคัญที่ควรยึดปฏิบัติอยู่ 12 ประการ คือ

- หลักประการที่ 1:** กลยุทธ์ในการประเมินต้องเน้นภาพรวมของการใช้ภาษาของผู้เรียน กล่าวคือ การประเมินที่อาศัยข้อมูลจากการสังเกตการใช้ภาษาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องต้องสามารถระบุได้ทั้งจุดอ่อน และจุดแข็งของผู้เรียน อีกทั้งยังต้องประเมินทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนด้วย
- หลักประการที่ 2:** ผู้ประเมินต้องมองดูการอ่านและการเขียนเป็นกระบวนการ ที่มุ่งที่จุดมุ่งหมายของการสื่อสารเป็นสำคัญในกระบวนการสื่อสาร ผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการย่อมต้องพยายามใช้กลยุทธ์ในการต่อรองความหมาย การเดา และการปรับการแสดงออกเมื่อได้รับข้อมูลใหม่ การประเมินต้องบอกได้ว่าผู้เรียนได้พัฒนาตนเองหรือไม่ และมีสาเหตุอะไรที่ทำให้การพัฒนาในทักษะการอ่านและการเขียนเกิดหรือไม่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน
- หลักประการที่ 3:** ความรู้สึกส่วนตัวของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน (Teacher intuition) เป็นเครื่องมือในการประเมินที่สำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะผู้สอนเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนและเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนมากที่สุด ด้วยเหตุนี้การประเมินจึงประกอบไปด้วยคำอธิบายที่แสดงความเห็นส่วนตัวที่สมเหตุสมผลของผู้สอนเกี่ยวกับความสามารถ และความก้าวหน้าโดยภาพรวมของผู้เรียนด้วย

- หลักประการที่ 4** การสังเกตอย่างมีระบบและต่อเนื่องของผู้สอน (Teacher observation) คือ สิ่งที่สำคัญที่สุดในการประเมิน เพราะการสังเกตดังกล่าวจะให้ ข้อมูลที่มีประโยชน์เพื่อช่วยอธิบายว่าทำไมผู้เรียนจึงแสดง ความสามารถในการใช้ทักษะภาษาต่าง ๆ เช่นนั้น อะไรเป็นสาเหตุ และจะมีวิธีพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขอย่างไร
- หลักประการที่ 5:** การประเมินการอ่านต้องมุ่งเน้นที่ทักษะหลักที่ผู้อ่านต้องทำได้ใน กระบวนการอ่าน เช่น ผู้อ่านต้องรู้จักนำความรู้ที่มีอยู่ก่อน และ ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านมาช่วยเสริมความหมายจากสิ่งที่ ผู้เขียนนำเสนอ ผู้อ่านต้องรู้จักโครงสร้างของสิ่งที่จะอ่าน กลยุทธ์ใน การอ่าน รวมทั้งทัศนคติ และความสนใจของตนเองในการอ่าน เป็นต้น นอกจากนั้นการประเมินความสามารถในการอ่านควรจะรวม การสัมภาษณ์ผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการอ่านของเขาด้วย เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นว่าเขาอ่านอย่างไร อะไรเป็นจุดเด่น และ จุดปัญหาในการอ่าน และควรจะได้รับคำแนะนำเพื่อการแก้ไข หรือ ปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างไร
- หลักประการที่ 6:** การประเมินการเขียนต้องมุ่งเน้นที่ทักษะหลักที่ผู้เขียนต้องทำได้ ในกระบวนการเขียน การประเมินต้องมุ่งให้เกิดการพัฒนา ความสามารถ โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประโยชน์ และส่งเสริม ให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการตรวจสอบความถูกต้องของงาน เขียนของตนเอง
- หลักประการที่ 7:** การทดสอบแบบอิงกลุ่มก่อนข้างมีประโยชน์ที่จำกัดมากในการประเมิน แบบองค์รวม

- หลักประการที่ 8:** เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินต้องมีความหลากหลาย รวมทั้งการสังเกต และการบันทึกพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ
- หลักประการที่ 9:** การประเมินต้องถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ที่มีได้เกิดเฉพาะก่อนหรือหลังการสอน แต่ต้องเกิดตลอดกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้การประเมินต้องเป็นการประเมินทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น
- หลักประการที่ 10:** การประเมินต้องใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ เช่น สังคมนั้นเป็นสังคมที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ มีบริบทในการเรียนการสอนและในการใช้ภาษาเฉพาะอันจะส่งผลต่อการประเมิน นอกเหนือไปจากนี้การประเมินต้องอาศัยกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อสะท้อนให้เห็นการพัฒนาในตัวผู้เรียน
- หลักประการที่ 11:** การประเมินต้องเกิดอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้เกิดลักษณะดังกล่าว ผู้ประเมินต้องสร้างรูปแบบในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมิน นอกจากนี้ผู้ประเมินต้องเป็นผู้ฟังที่ดี (เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์มากที่สุด) และทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี รวมทั้งบรรยากาศที่เป็นมิตรไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ประเมินกับผู้รับการประเมิน (ผู้เรียน) นอกจากนี้ผู้ประเมินยังต้องพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประเมินตนเองมากขึ้น

หลักประการที่ 12: การประเมินต้องสะท้อนให้เห็นจุดเด่นของผู้เรียน หรือสิ่งที่ผู้เรียนทำได้ดี ในกระบวนการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายนี้ ผู้ประเมิน (ผู้สอน) ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ เลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ได้บ้างตามความสนใจ รวมทั้งพยายามสังเกตปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนกับผู้อื่น เช่น เพื่อนในห้อง เพื่อแสวงหาวิธีอื่น ๆ มาช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป การประเมินความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นการประเมินที่มีสมมติฐานความเชื่อที่คล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนมาก กล่าวคือ ผู้สอนจะสามารถประเมินผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ก็ต่อเมื่อผู้สอนรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้วิธีการสังเกตอย่างใกล้ชิดและมีระบบ รวมทั้งความรู้สึกที่ผู้สอนรับรู้เกี่ยวกับผู้เรียนที่ผู้สอนรู้จักดีมาประกอบ การประเมินในลักษณะนี้ผู้สอนจะต้องทำอย่างสม่ำเสมอ โดยประเมินจากกิจกรรมที่มีลักษณะเหมือนกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ น่าสนใจ มีความหมายกับผู้เรียน และเป็นจุดประสงค์หลักของการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผู้สอนยังต้องให้โอกาสผู้เรียนในการทำกิจกรรมดังกล่าวบ่อย ๆ เพื่อเป็นการฝึกฝน และสะท้อนให้เห็นสภาพความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน รวมทั้งการพัฒนาของผู้เรียนด้วย การประเมินในลักษณะนี้จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในการพัฒนาความสามารถของตนเอง มีความคิดเชิงบวกต่อตนเองและการเรียนรู้ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมิน เช่น ร่วมออกความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการประเมิน วิธีการประเมิน และเกณฑ์การประเมิน เพื่อพัฒนาความสามารถในการประเมินตนเอง อันเป็นความสามารถสำคัญประการหนึ่งที่ผู้เรียนต้องการให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวพวกเขา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองในตัวผู้เรียน และได้พบว่าการจัดการเรียนการสอนในหลายสาขาวิชาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนมากขึ้นจะส่งผลในทางบวกต่อทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อตนเอง รวมทั้งต่อคุณภาพของการเรียนรู้

งานวิจัยชิ้นหนึ่งที่ผู้เขียนได้ศึกษาคือ การศึกษาเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเองในกลุ่มของแพทย์ที่อยู่ประจำห้องฉุกเฉิน โดย โจแอน แมคกี (Joann Mcgee, 1992) ในการทำงาน ของแพทย์ประจำห้องฉุกเฉิน พวกเขามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความรู้ของตนอยู่เสมอ เพราะปัญหาของคนไข้ที่พบบนวันจะซับซ้อนขึ้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า แพทย์ที่รับผิดชอบ งานดังกล่าวมีวิธีเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในวิชาชีพของตนอย่างไร จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า วิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองของแพทย์กลุ่มที่ศึกษาคือ การอ่านวารสารทางการแพทย์ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รวมทั้ง การฟังเทปและดูวิดีโอ และการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานที่จะเกิดขึ้นในบริบทต่างๆ ได้แก่ ขณะที่สังเกตการรักษา ขณะที่ช่วยในการรักษาและในบริบทอื่น ๆ นอกเวลางาน นอกจากนี้งานวิจัยยังพบว่า วิธีการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่แพร่หลายคือ การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการเรียนรู้ การดูเคเบิลทีวี การใช้ Bulletin board และ Forum ผ่านทางคอมพิวเตอร์ และการพูดคุยกับเพื่อนร่วมอาชีพผ่านทาง Video Conferences ซึ่งวิธีการเหล่านี้จะทำให้แพทย์กลุ่มนี้สามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและข้อความรู้กับเพื่อนร่วมอาชีพได้ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ข้อเสนอแนะประการหนึ่งที่น่าสนใจจากงานวิจัยนี้คือ แพทย์ส่วนมากที่ผู้วิจัยศึกษามีแรงจูงใจในการเรียนอันเกิดจากแรงจูงใจภายในเป็นสำคัญ คือความต้องการที่จะเข้าใจ และพัฒนาทางด้านความคิด มิใช่เพียงเพื่อความปรารถนาที่จะก้าวหน้าในอาชีพเท่านั้น และเมื่อแพทย์พวกนี้ตระหนักว่า รางวัลทางด้านจิตใจที่เขาได้รับทั้งทางด้านอาชีพและส่วนตัวจากการเรียนลักษณะนี้มีสูง พวกเขาจึงเห็นการเรียนรู้แบบนี้เป็นสิ่งที่ให้ความพึงพอใจและเพลิดเพลินมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของหน้าที่ที่จำต้องปฏิบัติเพื่อให้อยู่ในวิชาชีพนี้ได้ จึงนับได้ว่าการเรียนรู้ในลักษณะที่มุ่งเน้นที่กระบวนการเช่นนี้ จะทำให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวม มิใช่เน้นเรื่องวิชาการอย่างเดียว

แต่เน้นเรื่องความพึงพอใจด้วย อันเป็นรูปแบบหนึ่งของแรงจูงใจภายในที่สำคัญ (Deci and Ryan, 1985) การศึกษานี้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นหลักคือ เน้นการสัมภาษณ์และการสังเกต รวมทั้งการใช้เทคนิควิจัยเชิงปริมาณมาเสริม

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งน่าสนใจอย่างยิ่งถึงแม้ว่าจะทำขึ้นในปี 1970 ก็ตาม อาเบอร์ครอมบี (Abercrombie ใน Boud, 1982) อาจารย์ผู้สอนวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ณ University College London ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เรียกว่า Autonomy learning ในกลุ่มผู้เรียนวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยเลือกทำการศึกษาในโปรแกรมการศึกษาหลังปริญญาตรีที่มีระยะเวลาการเรียน 1 ปี จุดประสงค์ของโปรแกรมนี้อาจสรุปได้ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการศึกษารูปแบบใหม่ที่เน้นการเรียนรู้แบบ Autonomy learning 2) เพื่อพัฒนาทักษะขั้นสูงในการออกแบบทางสถาปัตยกรรม 3) เพื่อพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อบทบาทอาชีพ และ 4) เพื่อเตรียมผู้สำเร็จการศึกษาให้ทำงานเป็นทีมได้ จุดเน้นของการพัฒนาคือ พยายามส่งเสริมให้เกิดความช่วยเหลือกันในกลุ่มผู้เรียนและการทำงานเป็นทีม และลดความสำคัญของผู้สอนลง ผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการศึกษาของพวกเขามากขึ้น โดยให้ออกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร เลือก Design projects ที่ต้องรับผิดชอบและการประเมินผล การเรียนการสอนเป็นแบบ Team-teaching แต่ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือ มีการจัดหาผู้เชี่ยวชาญในสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องไว้คอยช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ เช่น วิศวกรโครงสร้าง วิศวกรเครื่องกล นักวางแผนเมือง และ นักสังคมวิทยา เป็นต้น งานชิ้นที่ 2 เป็นงานปลายเปิด คือการเขียนแบบที่อยู่อาศัยสำหรับคนชราในย่านที่มีปัญหาในเมืองนั้น งานดังกล่าวทำให้ผู้เรียนต้องคำนึงปัญหาทางด้านสังคมและศีลธรรมด้วย ผู้เรียนต้องออกปฏิบัติงานเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นในย่านนั้น เพื่อให้สามารถผลิตชิ้นงานที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่สุด ในการทำงานชิ้นนี้ผู้เรียนจะทำเป็นงานกลุ่มเพื่อจะได้ปรึกษาหารือช่วยเหลือกัน และเมื่อมีการเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มในครั้งแรก ผลงานออกมาในรูปแบบที่ไม่เป็นที่น่าพอใจสำหรับสมาชิกในกลุ่มเอง การอภิปรายในชั้นระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และกับผู้สอนด้วยทำให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้แก่งคิดเพื่อนำไปปรับปรุงงานของตน

การพัฒนางานดำเนินต่อไปในเทอมที่ 2 ในช่วงนี้สมาชิกกลุ่มแสดงความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น หลังจากรู้จักกับกลุ่มดีขึ้น มีการปรับตัว ปรับแนวคิดเกิดขึ้นในกลุ่มสมาชิก และผลงานของกลุ่มแสดงให้เห็นการบูรณาการความคิดทั้งในศาสตร์ของสถาปัตยกรรม ค่านิยมส่วนตัว ค่านิยมของสังคม ข้อจำกัดต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง ความเข้าใจที่มีต่อมนุษย์และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่จะได้รับผลกระทบจากผลงานทางสถาปัตยกรรมชิ้นนั้น โดยสรุปการเรียนรู้ในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูง ได้เรียนในเชิงลึกและครอบคลุม การเรียนในลักษณะนี้ทำให้เกิดความเป็นอิสระในการเรียนรู้ ลดการพึ่งพาของผู้เรียนที่มีต่อผู้สอน และมีเป้าหมายในการเรียนเด่นชัด

ในการเรียนเทอมที่ 3 ซึ่งเป็นเทอมสุดท้าย งานส่วนใหญ่เป็นการทำงานคนเดียว ผู้เรียนจะมีอิสระสูงในการทำงานในส่วนนี้ โดยมีผู้คอยช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ เนื่องจากในเทอมนี้ผู้เรียนต้องสอบเพื่อให้ได้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ จึงมีผู้สอนร่วมจากภายนอกด้วย ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสังเกต และพูดคุยกับผู้เรียนเกี่ยวกับความเครียดที่เกิดขึ้น ผู้เรียนมีความไม่พอใจเพราะการตัดสินใจความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการเรียนขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเพียงไม่กี่คนอันเป็นรูปแบบการประเมินผลแบบเดิม วิธีการแก้ปัญหาคือผู้วิจัยให้ผู้เรียนเขียนบันทึกความรู้สึกของตนเอง สิ่ง que เรียนรู้ในกระบวนการเรียนแบบใหม่ รวมทั้งความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง และการอภิปรายหมู่โดยที่ผู้วิจัยจะบันทึกเสียงและถอดเทปออกมาด้วย สิ่ง que ผู้วิจัยพบคือ ปัญหาที่ผู้เรียนในกลุ่มเผชิญ เป็นเรื่องเอกลักษณ์ของตัวเอง ช่องว่างระหว่างวัย ปัญหาในการสื่อสารในกลุ่มในช่วงแรก ๆ ความขัดแย้งระหว่างการปฏิเสธผู้มีอำนาจกับการอาศัยพึ่งพาผู้มีอำนาจ รวมทั้งความยากลำบากที่พบถ้าจะต้องเป็นผู้มีอำนาจเอง เมื่อพบปัญหาผู้เรียนมักคิดว่าชีวิตจะง่ายกว่านั้นถ้าการเรียนการสอนเป็นแบบเดิม ผู้เรียนบางคนกล่าวถึงประสบการณ์ที่มีประโยชน์ในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยมีผู้คอยช่วยเหลือที่ดี ผู้เรียนกล่าวด้วยว่าสนุกกับการเรียนแบบนี้เพราะมีอิสระและมีความตื่นเต้นที่ได้ค้นพบความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง หัดคิดแสวงหาเหตุผลเอง รวมทั้งได้ใช้ทักษะในการสื่อสารเพื่อเข้าใจแนวคิด ค่านิยม และปัญหาของผู้อื่นที่อาจได้รับผลกระทบจากงานของผู้เรียนในฐานะที่เป็นสถาปนิก นั้นหมายถึงผู้เรียนให้ความสนใจกับเรื่องของจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น

ส่วนในบริบทของประเทศไทย มีผู้สนใจหลายคนศึกษาพัฒนา รูปแบบการเรียน การสอนเพื่อสร้างผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง จากการศึกษา เสาวนีย์ กานต์เศวาร์ักษ์ (เสาวนีย์ กานต์เศวาร์ักษ์, 2539) ได้พบว่าการพัฒนาองค์ความรู้ทาง การพยาบาลเกิดขึ้นน้อยมาก จึงทำให้เกิดช่องว่างในการให้บริการทางสูขอนามัยในยุค ปัจจุบัน และเพื่อให้การบริการด้านสูขอนามัยมีประสิทธิภาพ นักศึกษาพยาบาลควรได้รับ การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ ตลอดชีวิต (Continuos learning) และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative thinking) ใน ความคิดของเสาวนีย์ หลักสูตรพยาบาลควรให้ความสำคัญต่อการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้วิธีการเรียนและแสวงหาความรู้มากกว่าการเรียนเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหา สำเร็จรูป โดยได้เลือกพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยเพื่อใช้กับนักศึกษา พยาบาล ผู้วิจัยมีสมมติฐานว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้น วิจัยทางการศึกษาพยาบาลจะมีคะแนนเฉลี่ยของผลการเรียน คะแนนเฉลี่ยของการคิดอย่างมี วิจารณญาณ คะแนนเฉลี่ยของเจตคติ และคะแนนของความใฝ่รู้สูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม ที่ใช้การสอนตามปกติ

ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดทฤษฎีหลายด้านมาประกอบกันเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิด วิธีการสอนแบบเน้นวิจัย ได้แก่ การสอนแบบนิรนัย การสอนแบบอุปนัย การสอนแบบใช้ ปัญหาเป็นหลัก การสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสอนแบบการฝึกการสืบสอบ และ การสอนด้านการกระทำ การสอนที่มีพื้นฐานด้านการวิจัย และการสอนแบบ Research-based learning และการประเมินผล รวมทั้งแนวคิดด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณลักษณะ บัณฑิตพยาบาล บทบาทของอาจารย์ และแนวคิดแผนภาพการเชื่อมโยงมโนทัศน์ (Concept Mapping) ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบเจาะจง คือนักศึกษาพยาบาลชั้น ปี ที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยคริสเตียน จำนวน 48 คน โดยแบ่ง เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 24 คน ผลของการวิจัยพบว่านักศึกษากลุ่มทดลอง มีผลการเรียนและการใฝ่รู้สูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลการเรียน เจตคติต่อการวิจัย ทักษะในการ ทำวิจัย และการใฝ่รู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05 ข้อ ค้นพบอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจคือ นักศึกษากลุ่มทดลองมีเจตคติต่อการวิจัยหลังการทดลองและในระยะติดตามผลไม่แตกต่างกันทางสถิติ แต่พบความแตกต่างทางสถิติของผลการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะในการวิจัย และการใฝ่รู้หลังการทดลองกับระยะติดตามผล

การศึกษาครั้งนี้แสดงว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยทางการศึกษาพยาบาล สามารถพัฒนาผลการเรียน ความใฝ่รู้ เจตคติต่อการวิจัย และทักษะในการทำวิจัยของนักศึกษาพยาบาล และการใช้รูปแบบการสอนแบบเน้นวิจัยอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีความเป็นไปได้สูงที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองไปถึงจุดสูงสุดของคนได้

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ ผู้ศึกษาได้ศึกษา งานวิจัยของ ไอซี ลี (Icy Lee, 1998) ชื่อ Supporting greater autonomy in language learning จากผลของงานวิจัยของ บาลลา และคณะ (Balla et al, 1991 อ้างใน Lee, 1996) และ เพียร์สัน (Pierson, 1996 อ้างใน Lee, 1996) พบว่าในการเรียนภาษาอังกฤษ นักศึกษาในระดับปริญญาตรีของฮ่องกงมีแรงจูงใจน้อยมากที่จะเรียนรู้นอกชั้นเรียน และมีแนวโน้มที่จะจำกัดการเรียนอยู่เฉพาะในรายวิชาที่กำหนดไว้เท่านั้น โดยภาพรวมนักศึกษาของฮ่องกงขาดความกระตือรือร้นในการเรียน อาศัยพึ่งพาผู้สอนในการเรียนรู้สูง และขาดความคิดริเริ่มในการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้จะไม่เอื้อต่อการเรียนภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สองเลย ผู้ที่จะเรียนภาษาที่สองและภาษาต่างประเทศได้ดีต้องเป็นผู้ที่หมั่นแสวงหาโอกาสที่จะใช้ภาษานอกห้องเรียนอยู่เสมอ เพราะการเรียนภาษาคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Thomson, 1996 อ้างใน Lee, 1996)

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ไอซี ลี จึงสร้างแผนการเรียนแบบที่ผู้เรียนเป็นผู้นำการเรียนรู้อย่างตนเองโดยผนวกแผนการเรียนดังกล่าวเข้ากับรายวิชาภาษาอังกฤษของชั้นปีที่ 1 ที่ Hong Kong Polytechnic University แผนการเรียนของลี มีปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองคือ ความเต็มใจหรือความร่วมมือของผู้เรียน ทางเลือกของผู้เรียน ความยืดหยุ่นของ

การจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนจากผู้สอน และการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน การวิจัยดังกล่าวทำกับนักศึกษาที่สมัครใจ 15 คน โดยจะเริ่มโดยการสรุปจุดมุ่งหมายของแผนการเรียนที่ใช้ให้ผู้เรียนฟัง ต่อจากนั้นเธอจะแจกบัญชีกิจกรรมที่ผู้เรียนอาจเลือกทำที่เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้เรียนอาจเพิ่มเติมหรือตัดทอนรายการได้ ผู้เรียนแต่ละคนจะตกลงกับผู้สอนว่าตนเองมีเป้าหมายในการเรียนอย่างไร มีเนื้อหาอะไรในการเรียนและจะใช้เวลาที่ชั่วโมงต่ออาทิตย์ในการเรียนด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้เรียนแต่ละคนจะมีสัญญาในการเรียน (Learner contract) กับผู้สอน และเพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจง่ายขึ้นในส่วนที่เป็นรายละเอียดของ Learner contract ก็จะจัดกิจกรรมกลุ่มกับผู้เรียนก่อนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและประเมินตนเองได้ดีขึ้น โดยให้ผู้เรียนตระหนักถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของตนเองในฐานะผู้เรียนภาษาอังกฤษ ทักษะทางภาษาที่ตนเองคิดว่าต้องการการพัฒนาเพื่อจะเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษที่เลือกในขณะนั้น ได้ดีกว่าเดิม รวมทั้งเรื่องบทบาทของผู้สอน และผู้เรียนที่ควรเป็นเพื่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษา ข้อตกลงที่ลงกับผู้เรียนเพิ่มเติมคือ

- 1) ผู้เรียนต้องจดบันทึกสิ่งที่ตนเองเรียนเอง เพื่อควบคุมความก้าวหน้าในการเรียนของตน
- 2) ผู้เรียนต้องรับผิดชอบที่จะประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถปรับเปลี่ยนสัญญาในการเรียน (Learner contract) ที่ทำไว้กับผู้สอนได้ตลอดเวลา
- 3) เมื่อจบเทอมแรก ผู้เรียนต้องประเมินความก้าวหน้าของตนเองเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำสัญญาในการเรียนครั้งต่อไป
- 4) ผู้เรียนสามารถปรึกษาหารือกับผู้สอนได้ตลอดเวลา ถึงแม้จะมีข้อกำหนดว่าผู้เรียนจะพบผู้สอน 3 ครั้งใน 1 เทอม คือ ต้นเทอม กลางเทอม และปลายเทอม
- 5) ระหว่างเทอมจะจัดให้มี Exchange sessions 2 ครั้งเพื่อให้ผู้เรียนได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิธีการเรียน และสิ่งที่ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- 6) ก่อนสิ้นสุดโครงการ ผู้วิจัยจะจัดกิจกรรมกลุ่มกับผู้เรียนคล้ายคลึงกับที่จัดก่อนการทำสัญญาในการเรียนอีกครั้ง เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้เรียนรายตัวด้วยเพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับแผนการเรียนนี้

การประเมินผลโครงการวิจัย แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเลือกทำกิจกรรมหลากหลาย และในจำนวนชั่วโมงที่ต่างกัน กลุ่มที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนสูงจะทำกิจกรรมที่หลากหลายกว่ากลุ่มอ่อน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียน และจะใช้เวลา 4-8 ชั่วโมง/อาทิตย์ เมื่อเทียบกับเวลา 2-3 ชั่วโมง/อาทิตย์ ที่กลุ่มที่ไม่ค่อยกระตือรือร้นใช้ ผู้เรียนกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นสูงชอบแผนการเรียนลักษณะนี้ มีความเชื่อว่าแผนการเรียนดังกล่าวช่วยให้พวกเขาได้พัฒนาความสามารถด้านภาษาและจะเรียนรู้ได้โดยอิสระต่อไป นอกจากนี้พวกเขาชอบบทบาทของผู้สอนที่เปลี่ยนไปจากผู้ควบคุมเป็นผู้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตามพวกเขาไม่คิดว่าเพื่อนมีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ สำหรับกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นต่ำมีความเห็นตรงข้ามกับกลุ่มแรกทุกประการ และแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ติดขัดกับการพึ่งพาผู้สอนสูง จากการสังเกตของผู้สอนพบว่า ผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นสูงจะมีแรงจูงใจในการเรียน มีความรับผิดชอบ ความบากบั่นพากเพียร ความตั้งใจแน่วแน่ และวินัยในตนเองสูงกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง ประเด็นนี้จะย้ำแนวคิดเรื่อง Autonomy ว่าเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลที่หมายถึงทัศนคติ ความเต็มใจ และความสามารถที่จะจัดการกับตนเอง (Self-management) ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา และชีวิตของตนในภาพรวม

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลในตอนท้ายว่า ผลจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการย้ำประเด็นที่ว่า แผนการเรียนแบบ Self-directed learning นั้นไม่สามารถประกันได้ว่าผู้เรียนด้วยวิธีดังกล่าวจะสามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ผู้เรียนแต่ละคนมีความพร้อมที่เรียนในลักษณะนี้ไม่เท่ากัน ดังนั้นการฝึกผู้เรียนให้มีความพร้อมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาที่สอน เพื่อทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงจุดเด่นและจุดด้อยของตน และสามารถเรียนภาษาอย่างมีประสิทธิภาพได้โดยเลือกใช้วิธีการเรียนที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน ทั้งนี้เพื่อทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง และมีความภาคภูมิใจในตัวเอง อันจะเป็นแรงจูงใจภายในของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไป นอกจากการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนแล้ว ผู้สอนต้องปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมและมีความยืดหยุ่นสูงในการให้คำปรึกษาเพื่อสนับสนุนผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความสำเร็จของแผนการเรียนประเภทนี้คือการให้ทางเลือกในการเรียนที่หลากหลาย โดยใช้ระบบสนับสนุนจากห้องสมุดและศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และประเด็นสุดท้ายคือการจัดการให้

เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่เพื่อนอย่างมีระบบ ประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายผลของเรื่องนี้จะแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนมากขึ้น มิได้หมายถึงการลดบทบาทของผู้สอน หรือการทำให้ผู้สอนกลายเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นแต่อย่างใด แต่ในทางตรงกันข้าม ในแผนการเรียนลักษณะนี้ ผู้สอนกลับต้องมีบทบาทมากขึ้น ในการสร้างบริบทและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนสามารถพัฒนาความรับผิดชอบที่สูงขึ้นในการเรียนรู้ของตน แต่บทบาทใหม่ของผู้สอนจะมีลักษณะแตกต่างจากเดิม (Boud, 1981; Holec, 1987 และ Esch, 1996 อ้างใน Lee, 1998)

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนภาษาอังกฤษ คืองานวิจัยของ แซร่า คอทเทอเรียล (Sara Cotterall, 1995) ที่พยายามหาคำตอบว่า อะไรคือปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถต่างกันในการควบคุมการเรียนรู้ของตนเองในบริบทของการเรียนภาษาอังกฤษ สมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้คือ ผู้เรียนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนภาษาต่างกันจะมีระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองต่างกัน ทั้งนี้เพราะความเชื่อและทัศนคติของผู้เรียนจะมีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ ดังที่ ฮอรวิทซ์ (Horwitz, 1987 อ้างใน Cotterall, 1995) ได้กล่าวไว้ว่าความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับการเรียนภาษาอาจนำไปสู่การใช้กลยุทธ์ในการเรียนที่ด้อยประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถาม 33 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ข้อคำถามที่ผู้ตอบตอบ โดยเลือก 1-5 (หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด ถึงไม่เห็นด้วยมากที่สุด โดยใช้ five-point likert-type rating scale) จำนวน 26 ข้อ และข้อคำถามอีก 8 ข้อ ใช้แบบบังคับจำนวนตัวเลือก 3-4 ตัวเลือกในแต่ละข้อ ผู้ที่ตอบแบบสอบถามคือผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองที่เป็นผู้ใหญ่จำนวน 139 คน ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษแบบเข้มในปี 1992-1993 ที่ Victoria University of Wellington ประเทศนิวซีแลนด์ เมื่อใช้วิธีการทางสถิติหาความสัมพันธ์ของเนื้อหาของข้อคำถาม พบว่าสามารถจัดแบ่งคำถามได้เป็น 6 กลุ่ม และข้อคำถามที่มีค่า factor loading ≥ 0.43 เป็นข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อคำถามใน 6 กลุ่ม สามารถสรุปได้เป็นปัจจัย 6 ประการที่ใช้สำรวจความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปัจจัยทั้ง 6 และการตีความในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองพอสรุปได้ ดังนี้

ปัจจัยที่ 1: บทบาทของผู้สอน

ปัจจัยนี้ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 5 ข้อที่เน้นบทบาทดั้งเดิมของผู้สอนคือ วิเคราะห์ปัญหาของผู้เรียน จัดสรรเรื่องเวลาในการทำกิจกรรม และกำหนดจุดประสงค์ของกิจกรรม ถ้าผู้เรียนคนใดเห็นด้วยกับบทบาทดังกล่าวของผู้สอน แสดงว่าผู้เรียนไม่พร้อมที่จะรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ความคาดหวังเรื่องบทบาทของผู้สอน ของผู้เรียน (คือ ต้องการให้ผู้สอนเป็น Authority figure) จะแตกต่างจากบทบาทของผู้สอนที่ควรจะเป็น ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน (คือ ผู้สอนเป็น Facilitator of learning) ในสภาพการณ์ที่มีความขัดแย้งเรื่องบทบาทดังกล่าว ผู้สอนจะมีปัญหาในการจัดการสอนที่ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนของตนสูงขึ้น

ปัจจัยที่ 2: บทบาทของข้อมูลย้อนกลับ

ปัจจัยนี้ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 3 ข้อที่เน้นเรื่องความเข้าใจและการรับรู้เรื่อง ข้อมูลย้อนกลับในการเรียนภาษา ผู้เรียนที่อาศัยข้อมูลย้อนกลับจากภายนอก (จากผู้สอน) เพียงอย่างเดียวในการประเมินความสามารถของตน รักษาแรงจูงใจของตน และปรับปรุง พฤติกรรมของตน จะมีความพร้อมในการรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองต่ำ เพราะผู้เรียนที่พร้อมที่จะรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ต้องสามารถพึ่งตนเองได้เพื่อบรรลุจุดประสงค์ ดังกล่าว โดยอาศัยข้อมูลย้อนกลับจากภายในที่เกิดจากการควบคุมความก้าวหน้าในการเรียน ของตัวเอง (O'Malley et al, 1990 และ Wang & Peverley, 1986 อ้างใน Cotterall, 1995) นอกจากนี้ผลจากงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจะใช้ข้อมูลย้อนกลับในลักษณะที่เป็นข้อมูลในการพัฒนา หรือข้อมูลในการวิเคราะห์ตนเอง (Informational & diagnostic) มากกว่าจะใช้เป็นตัวบ่งบอกคุณภาพของ พฤติกรรม (Performance indicator) แบบที่ผู้เรียนที่ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจภายนอกมักใช้ (Deci & Ryan, 1985; Blanche, 1988)

ปัจจัยที่ 3: ความเป็นอิสระในการเรียนรู้ของผู้เรียน

ปัจจัยนี้ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ ที่เน้นลักษณะสำคัญของผู้เรียนที่สามารถรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนได้คือ มีจุดประสงค์แน่นอนในการเรียน เสียจะใช้ภาษาในสถานการณ์ต่างๆ และรับรู้ว่าการเรียนภาษาต่างประเทศมีความแตกต่างจากการเรียนวิชา อื่นๆ ปัจจัยเรื่องความเป็นอิสระในการเรียนรู้ของผู้เรียนนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะผู้เรียนจะถูกปลูกฝังด้วยระบบการศึกษาและวัฒนธรรมให้มีความพึ่งพาผู้ที่มีความรู้และผู้ที่มีอำนาจสูง จึงทำให้ความคาดหวังของผู้เรียนต่อบทบาทของผู้สอนออกมาในลักษณะพึ่งพาสูงอย่างหลีกเลี่ยงยาก ผู้สอนจึงสมควรให้ความสำคัญกับประเด็นนี้อย่างมาก เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อของผู้เรียนเสียใหม่ (Knowles, 1976; Cameron, 1990 และ Wenden, 1991 อ้างใน Cotterall, 1995)

ปัจจัยที่ 4: ความเชื่อมั่นในความสามารถในการเรียนของผู้เรียน

ปัจจัยนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ข้อที่กล่าวถึงความสามารถของผู้ตอบแบบสอบถามในการเรียนภาษาต่างประเทศและวิชาอื่น ๆ เป็นอย่างดี ประเด็นทั้ง 2 นี้แสดงให้เห็นแนวคิดหลักในการเรียนภาษาว่า ความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในตัวเอง การสร้างความมั่นใจในตนเองในการเรียนรู้และการใช้ภาษาจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาในตัวพวกเขาในระยะแรก ๆ ของการเรียน Curran, (1976 อ้างใน Cotterall, 1995) ได้กล่าวว่า ความเชื่อบางประการของผู้เรียนเกี่ยวกับความสามารถและข้อจำกัดในการเรียนภาษาของตนเอง ก็อาจเป็นความเชื่อที่ผิด อันเกิดจากการประเมินจากภายนอก และลางสังหรณ์ของตนเอง ด้วยเหตุนี้เองวิธีที่ผู้เรียนรับรู้ประสบการณ์ในการเรียนภาษาของเขาจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาความมั่นใจในตนเอง ซึ่งในประเด็นนี้ Wenden (1991) กล่าวว่า ถ้าผู้เรียนขาดความมั่นใจว่าตนเองมีความสามารถเรียนภาษาได้สำเร็จ เขาจะไม่อาจพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามที่เห็นด้วยกับประเด็นทั้ง 2 นี้ แนวโน้มที่ควรเป็นคือเขาจะมีความพร้อมที่จะพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองในระดับสูง

ปัจจัยที่ 5: ประสบการณ์ในการเรียนภาษา

ปัจจัยนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ข้อ ที่แสดงถึงความสำเร็จในการเรียนภาษาในอดีตของผู้เรียน และวิธีการที่ผู้เรียนใช้เพื่อประเมินการเรียนรู้ของตนที่เกิดขึ้น ผู้เรียนที่เห็นด้วยกับประเด็นทั้งสองนี้ จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการเรียนภาษาที่มีประโยชน์และมีความหมายต่อตัวเขา เพราะทำให้เขาได้รู้จักตัวเอง รู้จักรธรรมชาติของการเรียนภาษา และกลยุทธ์ที่ใช้ในการเรียนภาษา ข้อคิดที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งเกี่ยวกับปัจจัยนี้คือ การเรียนภาษาแสดงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทางพุทธิปัญญา และเจตคติหลายตัว นอกจากนี้ ผู้เรียนยังต้องเข้าใจว่าภาษาทำงานอย่างไร และกลยุทธ์ที่แตกต่างกันที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนภาษาจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างไร

ปัจจัยที่ 6: วิธีการเรียน

คำว่าวิธีการเรียน (Approach to studying) ในที่นี้หมายถึงพฤติกรรมในการเรียนของผู้เรียน ประเด็นที่น่าสนใจที่ว่าผู้เรียนที่สามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเองได้จะมีวิธีการเรียนเหมือนหรือแตกต่างจากที่เขาเรียนวิชาอื่น ๆ อย่างไร ยังเป็นเรื่องที่ไม่อาจยืนยันได้โดยผลของการวิจัย เพราะวิธีการเรียนดูเหมือนจะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล

โดยสรุปแล้ว งานวิจัยชิ้นนี้ได้แสดงให้เห็นว่า การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในประเด็นต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญในการจัดแผนการเรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนและผู้สอนมีความเชื่อ ทศนคติ และความคาดหวังในปัจจัยเหล่านี้ต่างกัน จะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ การรับรู้ร่วมกันในประเด็นเหล่านี้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน จึงควรเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางที่ต้องการ

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่ทำโดย เริงฤดี นรานันท์ (Naranunn, 1998) เรื่อง An Exploratory Study of Portfolio Assessment in an EFL Context ได้ทำการศึกษาผลการใช้แฟ้มเก็บผลงานเพื่อประเมินการเรียนรู้ของนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่เรียนภาษาอังกฤษพื้นฐาน 2 ของคณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะละ 32 คน ในการจัดทำแฟ้มสะสมงาน นิสิตแต่ละคนจะได้รับเสรีภาพในการกำหนดรูปแบบและสิ่งที่จะสะสม โดยมีกรอบกว้าง ๆ จากผู้สอน งานทุกชิ้นที่ผู้เรียนทำจะถูกสะสมไว้ ในระหว่างเทอม นิสิตจะได้รับการช่วยเหลือจากผู้สอนในการประเมินตนเองทั้งในด้านการเรียนรู้ การรู้จักตนเอง และการปรับพฤติกรรมในการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาทั้ง 4 ทักษะด้วย กรอบกว้าง ๆ ที่ผู้สอนกำหนดในส่วนที่เกี่ยวกับแฟ้มสะสมงานคือ

1. ผู้เรียนต้องเขียนเรียงความ 1 เรื่องเพื่อเปรียบเทียบสภาพความเป็นอยู่ใน 2 แห่ง เช่นการอยู่บ้าน หรือการอยู่หอพักมหาวิทยาลัย การกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการแสดงความเชื่อมโยงกับบทเรียนหลัก และการให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อได้ จะเป็นการให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกทำในสิ่งที่ตนสนใจ อีกทั้งยังให้นิสิตมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาในการเรียนการสอนด้วย
2. ผู้เรียนต้องเขียนเรียงความ 1 เรื่องเพื่อให้เหตุผลสนับสนุนสิ่งที่ตนชอบ หรือเห็นด้วย เช่น ชอบภาพยนตร์ 1 เรื่องเพราะอะไร โดยใช้คำเชื่อม (Discourse markers) ที่แสดงการให้เหตุผล รวมทั้งตัวอย่าง เช่น This is because, for this reason และ such as เหตุผลในการกำหนดหัวข้อการเขียนเช่นนี้ จะสามารถอธิบายได้ในทำนองเดียวกับข้อ 1
3. ผู้เรียนต้องเขียนรายงานข่าว 1 เรื่อง โดยเลือกรื่องอะไรก็ได้ที่ตนสนใจ ผู้สอนกำหนดโครงสร้างทางภาษาที่ใช้คือ passive voice, past tense และ relative clause วิธีทำคือ ผู้เรียนจะเลือกข่าวมา 1 ข่าว แล้วเขียนสรุปข่าวมาส่งเป็นชิ้นงาน เหตุผลในการกำหนดหัวข้อการเขียนดังกล่าว จะสามารถอธิบายได้ในลักษณะเดียวกับข้อ 1 และ 2
4. ก่อนการเรียนคาบแรกของทุกอาทิตย์ ผู้สอนจะให้ผู้เรียนทุกคนเขียน Free-writing เป็นเวลา 10 นาที เพื่อเป็นการอุ่นเครื่องก่อนเริ่มการเรียน

5. ผู้เรียนได้รับการแนะนำให้เขียนไดอารี่ส่วนตัวอาทิตย์ละ 1 ครั้ง (Weekly journal) เพื่อพูดคุยกับผู้สอนเป็นภาษาอังกฤษว่า อาทิตย์นี้ผู้สอนสอนเรื่องอะไร ตนเองได้เรียนอะไรไปบ้าง รู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับทุกอย่างที่เกิดในชั้นเรียน นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เกิดในชั้นเรียนภาษาอังกฤษของตน รวมทั้งให้คำแนะนำบางอย่างในไดอารี่ที่เขียนนั้น ผู้เรียนจะได้ฝึกการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร ฝึกการคิดทบทวนเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองพบเห็นในประสบการณ์ที่ผ่านมาของตน (Reflective thinking) และฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อหาเหตุผล (Critical thinking) และข้อเขียนเหล่านี้จะเป็นข้อมูลย้อนกลับที่มีประโยชน์อย่างมากที่ทำให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียนได้ ลึกซึ้งขึ้นในด้านของการพัฒนาด้านการเรียนรู้ และด้านจิตพิสัยในการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้เหมาะสม รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมทันเวลาแก่ผู้ที่ต้องการด้วย

[หมายเหตุ: งานเขียนในข้อ 1-3 ผู้สอนจะตรวจและให้ข้อมูลย้อนกลับทุกอาทิตย์]

6. ในส่วนที่เกี่ยวกับการอ่าน ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนอ่านสิ่งที่ตนสนใจอย่างน้อยที่สุด 8 ชิ้น/เทอม แล้วเขียนประกอบว่าตนเองรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่ตนอ่าน

7. ส่วนทักษะการฟัง และการพูด ผู้สอนจะให้อิสระผู้เรียนในการฟังสิ่งที่ตนสนใจ เช่น เพลง หรือ ข่าว แล้วเขียนหรือพูดถึงสิ่งนั้นเป็นภาษาอังกฤษหรือไทยก็ได้ โดยการอัดใส่เทปมา บางครั้งผู้สอนจะให้บทบาทสมมติแก่ผู้เรียนทุกคนไปเตรียมตัว แล้วพูดอัดเทปส่งให้ผู้สอนฟัง

8. ผู้สอนจะตรวจแฟ้มสะสมงานเป็นระยะๆ ตามที่กำหนดไว้เพื่อแสดงว่าผู้สอนสนใจสิ่งที่ผู้เรียนทำ

จากงานวิจัยดังกล่าว เราจะเห็นว่า ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทรับผิดชอบ การเรียนรู้ของตนมากขึ้น พร้อมทั้งให้ทางเลือก ให้โอกาสในการตัดสินใจที่จะเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจ การตั้งกรอบที่ค่อนข้างกว้าง แต่ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่ต้องการพัฒนา และเนื้อหาที่รายวิชาครอบคลุม นับได้ว่าเป็นการช่วยผู้เรียนที่คุ้นเคยกับระบบการเรียนการสอนที่มีผู้สอนคอยควบคุม ทำให้การปล่อยการควบคุมควรอยู่ใน

ลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และแนวคิดเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เด่นชัด ประเด็นหนึ่งคือ ความสามารถดังกล่าวเป็นเรื่องของระดับ (Degree) ผู้เรียนต้องได้รับการส่งเสริมให้ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาผู้อื่น (Other direction หรือ Total dependence) ไปสู่การพึ่งพาตนเอง (Self-direction หรือ Independence) และบทบาทที่สำคัญของผู้สอน ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อลดการพึ่งพาในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Boud, 1981 และ Waterhouse ใน Ian Gathercole (ed.), 1990)

นอกจากนี้ผู้สอนยังจัดให้มีการพบพูดคุยเกี่ยวกับแฟ้มงานของตนกับเพื่อนในห้อง โดยจัดนิสิตเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อให้พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และเรียนรู้จากกันและกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับการประเมินผล ผู้สอนจะจัดให้มีการประเมินแฟ้มสะสมผลงาน 2 ครั้ง/เทอม คือ ตอนกลางเทอม และปลายเทอม ในการประเมินทั้ง 2 ครั้ง ผู้สอนและผู้เรียนจะประเมินงานร่วมกัน โดยพิจารณาจากข้อกำหนดเรื่องปริมาณงาน และคุณภาพของงานที่ผู้เรียนประเมินตนเองตามแบบที่ตนเองต้องกรอกส่วนหนึ่ง และผู้สอนประเมินส่วนหนึ่งโดยอาศัยเกณฑ์ที่ผู้เรียนและผู้สอนรับรู้ร่วมกันก่อนจะสิ้นสุดเทอม ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องเลือกงานที่ดีที่สุดของตนในแฟ้มสะสมงานมาเสนอในชั้นเรียน พูดคุยกับชั้นเรียนว่าชอบงานนั้นเพราะอะไร นับเป็นการแสดงความภาคภูมิใจในผลงานของตน ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง และเป็นการเรียนรู้ร่วมกันด้วย

ผลจากการวิจัย ซึ่งได้จากการศึกษาข้อมูลย้อนกลับจากผู้เรียนในรูปแบบ Weekly journal การสัมภาษณ์ผู้เรียน การพบปะพูดคุยที่จัดเป็นระยะกับผู้เรียนเป็นกลุ่ม รวมทั้งการรายงานหน้าชั้นของผู้เรียน แสดงว่า ผู้เรียนคิดว่าตนเองได้พัฒนาทักษะด้านภาษาอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนและการอ่าน โดยที่ผู้เรียนมีความเห็นว่า การได้เขียนหรืออ่านในเรื่องที่ตนสนใจ ทำให้สนุกในการทำงาน การที่ผู้สอนกำหนดทักษะย่อยในภาษาที่ต้องพัฒนา เช่น Past tense Relative clause และ Passive voice ทำให้ผู้เรียนมีเป้าหมายที่ไม่สูงเกินไป และสามารถทำได้สำเร็จ นับเป็นการช่วยผู้เรียนในการกำหนดเป้าหมายในระยะสั้น และระยะยาวได้ด้วย นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้พัฒนาทักษะในการตรวจสอบความถูกต้องของงานเขียนของตนเอง (Self-editing) ได้ดีขึ้นด้วย ผู้เรียนบางกลุ่มพบว่า การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ ช่วยให้พวกเขาสามารถจัดเก็บเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ได้อย่างเป็น

ระบบ สามารถนำมาทบทวนก่อนสอบได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังไม่มีการสูญหาย เพิ่มสะสมงานยังสามารถแสดงให้ผู้เรียนเห็นการพัฒนาในการเรียนภาษาของตน เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง และการมองดูตัวเองในเชิงบวกมากขึ้น ซึ่งความรู้สึกทั้งสองประการนี้จะ เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Rogers, 1951 ใน Joyce ed al, 1992; Maslow, 1962 ใน Crain (ed). 1992) ข้อค้นพบที่น่าสนใจ อีกประการหนึ่งคือ ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานของพวกเขามาก เพราะเพิ่มสะสมงานคือวิธีแสดงเอกลักษณ์ของเขาในการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมอย่างหนึ่ง ทุกคนย่อมต้องการที่จะแสดงความเป็นตัวเองออกมาให้ผู้อื่นเห็นอย่างภาคภูมิใจ การมองตนเองในทางที่ดี และการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น จะทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเปิดใจรับผู้อื่น และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเขาด้วย (Rogers, 1953; Tiberius & Billson, 1991 และ Kohonen, 1989 ใน Nunan, 1992) ผู้วิจัยได้กล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวกับบรรยากาศในการเรียนการสอนว่ามีชีวิตชีวาเต็มไปด้วยความกระตือรือร้นและความอยากเรียนรู้ ถึงแม้ว่าในช่วงแรก ๆ ผู้เรียนจะมีความเห็นว่าผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนทำงานมากเกินไป และผู้สอนเองก็ไม่ค่อยมั่นใจว่าการกระทำดังกล่าวจะเกิดผลสำเร็จดังที่คาดหมายไว้ ข้อสังเกตประการหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลของการวิจัยนี้คือ นิสิตที่ผู้วิจัยเลือกมาทำการศึกษานี้เป็นนิสิตที่อยู่ในกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาสูง จึงมีแนวโน้มที่จะชอบงานที่ทำทนาย (Dickinson, 1995; Lee, 1998) กอรปทั้งนิสิตดังกล่าวเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษในการเรียนและการทำงานสูงมาก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในประเทศและต่างประเทศ และทั้งในสาขาวิชาอื่น ๆ รวมทั้งในสาขาการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองและภาษาต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ต้องเริ่มด้วยการปรับบทบาทของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการเรียนรู้ทั้งสองฝ่ายคือ ผู้สอนและผู้เรียน บทบาทหลักของผู้สอนจะเปลี่ยนไปจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ที่ให้ความสะดวกช่วยเหลือในการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญของผู้เรียนมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักความสนใจของตนเอง วิธีเรียนของตนเอง จุดอ่อนและจุดแข็งของตนเอง นอกจากนี้ผู้สอนต้องช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้น่าสนใจ สนุกสนาน เป็นมิตร เต็มไปด้วยความไว้วางใจ เพิ่มทางเลือกและวิธีการที่ยืดหยุ่นในการเรียน เน้นการเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อนเพื่อการพัฒนาและการขยายองค์ความรู้ ซึ่งในวิธีดังกล่าวผู้เรียนจะมองดูการเรียนรู้ว่าเป็นเรื่องความรับผิดชอบของตนเป็นส่วนใหญ่

เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน และความพึงพอใจในการพัฒนาของตนเองมากกว่า การเน้นเรื่องคะแนนซึ่งเป็นแรงจูงใจภายนอก ประเด็นหลักที่สำคัญจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ยกมาประกอบนี้ สามารถแสดงให้เห็นข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือการเรียนรู้ด้วยตนเองมิใช่หมายถึงการเรียนรู้ตามลำพังเพียงอย่างเดียว แต่อาจหมายถึงการเรียนรู้โดยมีผู้สอนและผู้สนับสนุนด้านการเรียนรู้อื่น ๆ ช่วยเหลือ การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน และการเรียนรู้จากบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะเมื่อผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้มาคิดวิเคราะห์ให้ไตร่ตรองในภายหลัง ผู้เรียนก็จะสามารถสรุปข้อคิดจากประสบการณ์ตรงเหล่านี้เพื่อนำมาขยายองค์ความรู้และทดลองใช้ต่อไป ซึ่งวิธีการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้งานวิจัยต่าง ๆ ยังแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน และต้องอาศัยการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพนั้น และข้อค้นพบสำคัญประการสุดท้าย ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับที่ต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้เรียนมีลักษณะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นสูง และมีความสามารถทางภาษาสูงจะแสดงความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับสูง และผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้นต่ำ และมีความสามารถทางภาษาต่ำจะแสดงพฤติกรรมในการเรียนรู้ในลักษณะตรงกันข้าม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเชื่อว่า ถึงแม้ผู้เรียนจะแสดงระดับการพัฒนาที่มากน้อยต่างกัน แต่ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนา ผู้เรียนน่าจะพัฒนาตนเองในระดับที่ดีขึ้นกว่าเดิมบ้าง และอาจต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ มาประกอบในเวลาต่อมาเพื่อทำให้ผู้เรียนพร้อมที่จะพัฒนาตนเองมากขึ้นจนถึงจุดที่ตนเองพึงพอใจ ด้วยเหตุนี้ นัยสำคัญของการจัดการศึกษาคงต้องเป็นการให้โอกาสในการเรียนรู้ การให้เวลา และการให้การสนับสนุนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในวิถีทางที่เหมาะสมแก่ตนเองมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้